

2014
ročník 66

11

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 177001 1232004 1 1

Cena 40 Kč

383 **TÉMA SPECIÁL**
Od knihovnické dílny po Knihovnu roku 2014
 ♣ Lenka Šimková, Olga Vašková

390 **Knihovny současnosti v Olomouci podruhé, s pestrým programem po dvaadvacáté**
 ♣ Lenka Šimková

392 **Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky 2014**

394 **ROZHOVOR s Mgr. Helenou Sedláčkovou, ředitelkou Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci „Bez spolupráce nelze fungovat ke spokojenosti uživatelů všech knihovnických služeb...“**
 ♣ Lenka Šimková

396 **Národní knihovna ČR a Google – digitalizace knižních pokladů započala** ♣ Lenka Šimková

398 **Projekt Města čtou 2014** ♣ Marie Bečvářová

401 **Speciální sbírky v muzejních knihovnách**
 ♣ Jarmila Okrouhliková

403 **Středočeský Kramerius potřetí** ♣ Olga Vašková

404 ***.OBECNÍ KNIHOVNA.CZ v Obecní knihovně Chrustenice** ♣ Eva Husáková

407 **Co má společného Portál, GUD a Viktorka? aneb Postřehy z knižního křtu** ♣ Lenka Šimková

408 **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU... Digitální demence** ♣ Jiřina Soukupová

410 **Poznámky historika k historické bibliografii**
 ♣ Jaroslav Pánek

415 **INSPIRACE Z KNIHOVEN Nízké pudy dětských čtenářů čili rejžování knižních pokladů** ♣ Alice Hrbková

417 **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na prosinec**

418 **LIBOR COUFAL SE HLÁSÍ Z AUSTRÁLIE**

419 **ZE SVĚTA**

420 **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNIČKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1 Knihovny současnosti 2014 (str. 390)
 2 Digitalizace knižních pokladů (str. 396)
 3 Postřehy z knižního křtu (str. 407)
 4 Lovci perel (str. 415)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcetenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jínonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €
 (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 11. 2014.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ SPECIAL TOPIC: From librarians' workshop to Library of the Year 2014 *Lenka Šimková, Olga Vašková* |383
- ♣ Libraries of Today in Olomouc again with its 22nd manifold programme *Lenka Šimková* |390
- ♣ Latest Tobolka medal winners *Aleš Brožek* |392
- ♣ INTERVIEW with Helena Sedláčková, Director of the Palacký University Library in Olomouc: "Without collaboration you cannot work to the satisfaction of all library service users..." *Lenka Šimková* |394
- ♣ Czech National Library and Google – the digitization of book treasures has begun *Lenka Šimková* |396
- ♣ The Cities Reading Project 2014 *Marie Bečvářová* |398
- ♣ Special collections in museum libraries *Jarmila Okrouhliková* |401
- ♣ Central Bohemian Kramerius for the third time *Olga Vašková* |403
- ♣ Obecníknihovna.cz library system at the Chrustenice Community Library *Eva Husáková* |404
- ♣ READER'S DIARY... Digital dementia *Jiřina Soukupová* |408
- ♣ Historians' notes on a historical bibliography *Jaroslav Pánek* |410
- ♣ INSPIRATION FROM THE LIBRARIES |415
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ SPECIALTHEMA: Von einem Bibliothekarischenworkshop bis der Bibliothek des Jahres 2014 *Lenka Šimková, Olga Vašková* |383
- ♣ Gegenwärtige Bibliotheken in Olmütz zum zweiten Mal, mit einem bunten Programm schon zum zweiundzwanzigsten Mal *Lenka Šimková* |390
- ♣ Neue Z. V. Tobolka Medailleträger *Aleš Brožek* |392
- ♣ EIN GESPRÄCH mit Mgr. Helena Sedláčková, der Bibliotheksdirektorin an der Palacký Universität in Olmütz: „Ohne die Zusammenarbeit kann man nicht zur Zufriedenheit der Benutzer, die alle Bibliotheksdienste nutzen, arbeiten...“ *Lenka Šimková* |394
- ♣ Die Tschechische Nationalbibliothek und Google – die Digitalisierung der Buchschätze began *Lenka Šimková* |396
- ♣ Das Projekt – Städte lesen 2014 *Marie Bečvářová* |398
- ♣ Spezielle Sammlungen in Museumsbibliotheken *Jarmila Okrouhliková* |401
- ♣ Mittelböhmischer Kramerius zum dritten Mal *Olga Vašková* |403
- ♣ Ein Bibliothekssystem *Obecníknihovna.cz* in der Gemeindebibliothek in Chrustenice *Eva Husáková* |404
- ♣ AUS DEM LESERTAGESBUCH... Die digitale Dementia *Jiřina Soukupová* |408
- ♣ Bemerkungen eines Historikers zu einer historischen Bibliografie *Jaroslav Pánek* |410
- ♣ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |415
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, při zběžném nahlédnutí do obsahu tohoto *Čtenáře* byste mohli snadno nabýt dojem, že jsme celé číslo autorsky připravili my v redakci, a že je velmi podobné tomu loňskému, předloňskému... Je to sice částečně pravda, protože se v těchto číslech snažíme zaznamenat alespoň nejdůležitější knihovnické akce soustředěné právě do podzimního období, které jsou v jistém smyslu bilancováním celoroční práce v knihovnách různého typu, ale také výhledem do blízké a vzdálenější budoucnosti knihovnického oboru. Proto i v tomto *Čtenáři* najdete rubriku Téma speciál, která obsahuje zpravodajství z Knihovnické dílny, z konference Knihovny současnosti, z předávání významných knihovnických ocenění, které se v polovině října uskutečnilo v pražském Klementinu, ale také u nás v knihovně, kde pět dobrovolných knihovnic převzalo titul *Středočeský Kramerius*.

Ovšem skladba čísla je mnohem pestřejší, věřím, že některá témata vás zaujmou a třeba přimějí i k následování. Mám konkrétně na mysli zajímavý projekt *Města čtou*, který se rozhodli zrealizovat v Jirkově a v dalších severočeských městech a který měl v červnu letošního roku úspěšnou premiéru u Městské věže v centru Jirkova. Jak na to „šli“ a co všechno bylo nutné promyslet, koho přizvali ke spolupráci, kde a jak získali na projekt finanční prostředky, s tím vším se podělila ve svém článku Marie Bečvářová. Po jeho přečtení se mi opět potvrdilo, že na velikosti knihovny vůbec nezáleží, důležitější jsou lidé a jejich vůle převádět nápady ve skutečnost.

Z podobného soudku je i příspěvek, v němž knihovnice Eva Husáková z Obecní knihovny v Chrustenicích představuje zavádění nového automatizovaného knihovního systému **.obecn knihovna.cz*, jeho výběr, implementaci, zasvěceně popisuje jeho vnitřní uspořádání a zkušenosti s využíváním.

Na závěr mi dovolu, abych se s vámi – čtenáři *Čtenáře*, v němž jsem pracovala celých patnáct let, rozloučila. Chci vám říci, že mi mezi knihovníky bylo dobře, vaši práce si velmi vážím.

Přeji *Čtenáři* a vám všem hodně úspěchů a radosti při hledání nových cest.

Olga Kašková

POZNÁMKY DO DIÁŘE

● Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR vyhláší již VIII. ročník celostátní akce **Den pro dětskou knihu**. Termín je stanoven na **29. 11. 2014**, tj. sobotu před první nedělí adventní. Právě v tento čas je vhodné propagovat dětskou knihu. Kdy jindy než v předvánoční náladě by se mělo myslet na knihu jako dárek. Tento den je příhodný k mnoha akcím zaměřeným především na knihy pro děti, ale také na četbu a na knihovnu. Doporučují se především výstavy knih a jejich prodej (dohoda s knihkupci a antikváři) – v této akci jde totiž opravdu primárně o KNIHU. Více informací o akci a registrační formulář je na webu <http://www.dendetskeknihy.cz/>.

● Národní technická knihovna pořádá **2. 12. 2014** seminář **České oborové brány**, který je realizován v rámci projektu Moderní informační a komunikační technologie v knihovnictví 2014 s podporou programu Ministerstva kultury Veřejné informační služby knihoven – podprogram Mimoškolní vzdělávání knihovníků. Další informace budou vystaveny na webu <http://www.techlib.cz/cs/2931-kulturni-a-vzdelavaci-akce>.

NEUŠLO NÁM

● Masarykova veřejná knihovna Vsetín umístila na svůj web metodické opory k lekcím informačního vzdělávání. Obsahem každé opory je zpracovaná lekce informačního vzdělávání pro konkrétní školní ročník (1.–9. ZŠ a 1.–4. SŠ). Metodiky jsou dostupné na <http://www.mvk.cz/archiv/stazeni/MVK102290-sylaby.pdf>.

Foto Lenka Hanzlíková

● Dne **6. 10. 2014** se veřejnosti otevřela dlouho očekávaná pobočka Městské knihovny v Praze – Lužiny. Jedná se o knihovnu, která patří mezi větší pobočky sítě, a najdete ji ve 3. patře místního Obchodního centra, nedaleko stanice metra Lužiny. K vybavení interiéru patří také společenská hra Scrabble vyvedená v nadživotní velikosti s herním plánem umístěným přímo na podlaze knihovny. Knihovna srdečně zve k návštěvě!

TÉMA SPECIÁL

Od Knihovnické dílny po Knihovnu roku 2014

V posledních letech zahajujeme listopadové číslo *Čtenáře* ohlednutím za významnými knihovnickými akcemi, které tradičně provázejí podzimní měsíce. Ani letos tomu nebude jinak, přesto začneme poněkud netypicky. Týdnu knihoven, v rámci kterého jsme pro vás připravili seriál o muzejních knihovnách, totiž tentokrát nepředcházeli Knihovnický happening, ale neméně zajímavá a inspirativní Knihovnická dílna v Městské knihovně v Praze.

Panelová diskuse

Účastníci dílny

Foto Lenka Hanzlíková

Termín Knihovnické dílny **2. a 3. října 2014** byl stanoven právě vzhledem k plánovanému happeningu, který se měl 3. 10. odehrát v prostorách Klementina. S ohledem na stavební situaci v areálu muselo být však setkání zrušeno, organizátoři již ale nechtěli do data konání dílny zasahovat. Těmito slovy doplnily milé přivítání Mgr. Gabriela Jarkulišová, předsedkyně Sekce veřejných knihoven SKIP, a RNDr. Lenka Prucková, místopředsedkyně sekce. Úvodní slovo pronesl také ředitel Městské knihovny v Praze RNDr. Tomáš Řehák. Vzpomněl v něm na nedávnou inspirativní cestu do dánských knihoven, které se zúčastnil, a popřál účastníkům dva dny plné tvůrčích podnětů.

Protože si myslím, že Knihovnická dílna je typem akce, která se musí zkrátka prožít, nabídnu v tomto úvodním článku spíše směsici postřehů a pocitů, které ve mně letošní dílna vyvolala. Její začátek byl věnován představení vítězných Knihoven roku v roce 2011, 2012 a 2013. Místní knihovnu Vavřinec – Veselice prezentovala za paní Olgu Hájkovou, která se bohužel nemohla akce zúčastnit, Dana Wimmerová, která tento blok také moderovala. O Obecní knihovně Ratíškovice a Knihovně dr. Emanuela Bořického Milín hovořily již jejich zástupkyně. Všechny tři knihovny si ocenění bez sebemenších pochyb zasloužily, jak se o tom mohli přesvědčit všichni přítomní. Povídání a promítání fotografií o jejich aktivitách by jistě vydalo na více, než je předem určený čas, protože škála činností, za kterými knihovnice stojí, je téměř nevyčerpatelná. Pokud byste chtěli poznat příběhy těchto knihoven, doporučuji osobní návštěvu. Nebo zalistujte staršími čísly *Čtenáře*, ratíškovickou i milínskou knihovnu jsme představovali v roce 2012. Do Místní knihovny Veselice jsme zavítali v roce 2013 prostřednictvím zprávy ze setkání *Co venkovské knihovny umějí a mohou*. Také o této velmi prospěšné akci Dana Wimmerová v krátkosti pohovořila a její kolegyně G. Jarkulišová a L. Prucková jí za její práci (nejen) při setkávání knihovníků

venkovských knihoven srdečně poděkovaly. Přislíbily také vystavení prezentací na webu SKIP ČR, kde se budete moct s knihovnami i dalšími přednáškami také seznámit.

V té další hovořila Mgr. Vladana Pillerová z Knihovnického institutu NK ČR o regionálních funkcích knihoven a zejména o nové příručce *Služby knihoven knihovnám*, která je určena především pro zřizovatele knihoven, čemuž je přizpůsobeno její pojetí i samotný text. Zajímavý a k diskusi zvoucí byl následující příspěvek Ing. Pavla Cimbálníka o webech českých knihoven, který představil také návrhy na nová kritéria soutěže BIBLIOWEB.

Ta opravdová a plánovaná diskuse začala hned poté, a týkala se meziknihovní výpůjční služby knihoven. PhDr. Vít Richter se stal jejím moderátorem a mezi panelisty usedli Mgr. Ivo Kareš (JVK České Budějovice), PhDr. Dana Kroulíková (Městská knihovna Česká Lípa), Ing. Jiří Mika (Středočeská vědecká knihovna v Kladně) a Mgr. Ludmila Kohoutová (NK ČR). Všichni zúčastnění odpovídali a vyjadřovali své názory k otázkám, které se týkaly současného stavu poskytování MVS českými knihovnami. Otevřeli tím téma budoucího směřování těchto služeb, jejich finančního zabezpečení, garance srovnatelné kvality, zatížení jednotlivých zúčastněných knihoven, uživatelské účasti na hrazení nákladů spojených se službou a dalších souvisejících aspektů.

V odpoledním bloku zahájil program RNDr. Tomáš Řehák. Hovořil o ekonomické návratnosti služeb (ROI) knihoven, což je problematika, se kterou měla odborná veřejnost v posledních letech možnost se již několikrát setkat. Pro ty, kterým se tak ještě nepoštěstilo, uvádíme webové stránky <http://roi.mlp.cz>. T. Řehák se tentokrát ale zaměřil na velmi praktickou ukázkou toho, co může práce s čísly přinést i těm nejmenším knihovnám. Využil blížícího se termínu komunálních voleb a na případu fiktivní obce (jak jinak než Kotěhůlky) a smyšleném starostovi s příznačným jménem Milan Úsporný předvedl knihovníkům velmi přesnou argumentaci hovořící ve prospěch knihovny, která by mohla být ohrožena zpochybňováním její role a užitku pro danou komunitu obce. Podnázev *Jak to spočítat starostovi obce Kotěhůlky* byl bezesporu naplněn a navíc velmi zábavnou formou, i když na ta čísla samozřejmě také došlo.

Mgr. Zlata Houšková následně hovořila o dialogu mezi generacemi v rámci projektu Společným postupem sociálních partnerů k přípravě odvětví na změny důchodového systému, který formou bipartitního dialogu mapuje situaci dopadu a změn důchodového systému na pracovní trh i společnost. Na závěr prvního dne ještě představila novou sekci SKIP, tentokrát pro 60+, PhDr. Hana Mazurová z Městské knihovny Chrudim.

Program druhého dne zahájila G. Jarkulišová užitečným shrnutím předchozího jednání a zároveň prezentací Městské knihovny Litvínov, které se ujala za ředitelku knihovny Mgr. Marcelu Güttnerovou, jež se jednání nemohla zúčastnit. Litvínovská knihovna byla v roce 2013 oceněna jako Knihovna roku v kategorii Informační počin v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. Pokud někdo nezná rozsáhlé aktivity této komunitní knihovny a její informační systém ztvárněný pomocí figurek à la člověče nezlob se v životní velikosti, můžeme opět doporučit návštěvu.

Velmi profesionální vystoupení si připravil Mgr. Petr Čáp (Úřad vlády ČR) a Markéta Dvořáková (Národní síť MAS, MAS Brdy – Vltava), kteří hovořili o příležitostech pro veřejné knihovny v rámci projektů MAS ve venkovském prostředí v kontextu evropských fondů do roku 2020. Těto problematice bychom chtěli ve *Čtenáři* věnovat samostatný prostor, a proto se na přednášející určitě obrátíme s žádostí o příspěvek.

O současné i budoucí nejlépe rozšířené spolupráci knihoven s mateřskými centry referovala Mgr. Rut Kolínská, předsedkyně sítě MC, která prezentovala také výsledky z průzkumu na toto téma. Pokud je pro vás spolupráce s různorodými organizacemi zajímavá a láká vás, určitě se rozhlédněte po svém okolí, je možné, že v blízkém mateřském centru získáte nového partnera pro vlastní projekty.

Poslední dvě přednášky byly nabity zajímavými nápady a zkušenostmi ze dvou městských knihoven. Bc. Pavel Zajíc prozradil, jak to dělají u nich – v Městské knihovně v Rožnově pod Rad-

hoštěm. Myslím si, že skvěle, posuďte sami: oblíbený lampiónový průvod Broučků, Večerníčky na kamenech, Město v mé paměti, čtenářský štrúdl, S knížkou v batůžku po pašeráckých stezkách, literární soutěž O poklad strýca Juráša... to jsou jen některé příklady aktivit knihovny, která ač poměrně malá prostorem zaujímá v životě města a jeho okolí významné místo. Mgr. Ladislav Zoubek nás zavedl do Městské knihovny Děčín, na úvod zmínil, že má pocit, že od slavnostního otevření nové knihovny u nich snad už všichni knihovníci byli. Pokud tomu tak ale není, máme pro vás na závěr alespoň ještě jeden tip, jak nalákat produktivní generaci do knihoven – v Děčíně se to daří díky úctyhodnému počtu rozmanitých kurzů (jazykové, hudební, výtvarné, tvůrčí psaní...) pro širokou veřejnost.

Všechny prezentace tohoto dne měly za úkol zodpovědět jednu zásadní otázku: *Umějí české knihovny prorodinné aktivity?* Je jisté, že ty, jejichž zástupce jsme měli možnost slyšet, ano. Umějí to i mnohé další, jiné se o to snaží a ty, kde to zatím pokulhává, mají rozhodně příležitost se u těch úspěšných inspirovat... Třeba právě na Knihovnické dílně!

Přemýšlím, jak postřehy z dvou velmi zajímavých dní ukončit. Začala jsem Knihovnami roku, a tak jimi uvedu i další část příspěvku, který se věnuje letošním vítězným knihovnám, jež svá ocenění převzaly v nedávných dnech. Posíláme gratulace všem oceněným!

LENKA ŠIMKOVÁ ctenar@svkkl.cz

► Knihovna roku 2014

► Městská knihovna roku 2014

► Mark 2014 a další ocenění

Zrcadlová kaple pražského Klementina se 16. října stala místem slavnostního předávání významných knihovnických ocenění za letošní rok, především ceny Ministerstva kultury *Knihovna roku*, která byla udělována už po dvanácté. Jejím smyslem je vyjádřit veřejné uznání knihovnám, jejich pracovníkům, ale také starostům měst a obcí za úsilí, které věnují rozvoji knihovnických a informačních služeb a čtenářství. Kritéria pro hodnocení postihují šíři a rozmanitost práce knihoven i existenci nutných základních podmínek vytvářených samosprávou. Soutěž je jedním z podnětů pro přeměnu knihoven v malých městech a obcích na moderní centra kulturního a společenského života a zvýšení jejich prestiže. Ocenění vítězným knihovnám v kategorii *základní knihovna* předal ministr kultury Daniel Herman, v kategorii *významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb* se tohoto úkolu ujal náměstek ministra Miroslav Rovenský.

V další části dopoledne byly vyhlášeny výsledky soutěže *Městská knihovna roku*, jejíž vznik před pěti lety inicioval Svaz knihovníků a informačních pracovníků a společnost Skanska a. s., a v loňském roce nad ní převzal záštitu Svaz měst a obcí ČR. Do soutěže se letos přihlásilo 34 městských knihoven.

Předána byla rovněž *Cena českých knihovníků*, kterou uděluje výkonný výbor SKIP za dlouholetou vynikající činnost v oboru knihovnictví, a cena *MARK*, již také uděluje SKIP s přispěním společnosti Skanska a. s. Cílem tohoto ocenění je podpořit mimořádné tvůrčí aktivity mladých pracovníků knihoven, případně studentů oboru ve věku do 35 let a ocenit jejich konkrétní přínos knihovnictví v kalendářním roce.

KNIHOVNA ROKU 2014 KATEGORIE ZÁKLADNÍ KNIHOVNA

Hlavní cenu (70 000 Kč a diplom) získala **OBEČNÍ KNIHOVNA HORNÍ LIDEČ**, kterou vede knihovnice **Věra Povalačová** (Zlínský kraj, okres Vsetín)

Knihovna poskytuje všestranné služby na vysoké úrovni ve velkoryse pojatých prostorech, které získala rekonstrukcí v roce 2012. Moderní, osvěžující interiér je plný barev s dostatkem odpočinkových zón a je přehledný díky kvalitnímu orientačnímu systému. Knihovnické služby doplňují informační lekce pro školy, vzdělávací akce pro veřejnost, tvořivé kurzy, besedy zejména s regionálními osobnostmi, výstavy a nabídka publikací a informačních materiálů Hornolidečska. Knihovnice je velmi aktivní, zapálená, je velkou oporou a pomocí šesti dalších knihoven v okolí. K propagaci své práce maximálně využívá rozmanitých informačních zdrojů.

• **Kontakt:** www.knihovnahornilidec.cz

DIPLOM A ZVLÁŠTNÍ OCENĚNÍ V KATEGORII ZÁKLADNÍ KNIHOVNA ZÍSKALY:

OBEČNÍ KNIHOVNA VE VIKÝŘOVICÍCH

Knihovnice **Květoslava Havlíčková** (Olomoucký kraj, okres Šumperk)

• **Kontakt:** www.vikyrovice.cz

OBEČNÍ KNIHOVNA V LOMNICI

Knihovnice **Jiřina Němečková** (Karlovarský kraj, okres Sokolov)

• **Kontakt:** www.lomnice.knihovna.info

V TÉTO KATEGORII BYLY DÁLE NOMINOVÁNY TYTO KNIHOVNY:

- **OBEČNÍ KNIHOVNA V CETKOVICÍCH**, knihovnice **Blanka Janková** (Jihomoravský kraj, okres Blansko);
- **MÍSTNÍ KNIHOVNA V DLOUHÉM MOSTĚ**, knihovnice **Beáta Ceáová** (Liberecký kraj, okres Liberec);
- **OBEČNÍ KNIHOVNA JIŘICE**, knihovnick **Svatopluk Veroněk** (Kraj Vysočina, okres Pelhřimov);
- **MÍSTNÍ KNIHOVNA V KRABČICÍCH**, knihovnice **Marcela Líbalová** (Ústecký kraj, okres Litoměřice);
- **KNIHOVNA MĚSTYSE KŘEMŽE**, knihovnice **Miroslava Průchová** (Jihočeský kraj, okres Český Krumlov);
- **OBEČNÍ KNIHOVNA LĚTY**, knihovnice **Petra Flasarová** (Středočeský kraj, okres Příbram);
- **KNIHOVNA U MOKŘINKY MOKRÉ**, knihovnice **Dagmar Honsnejmanová** (Královéhradecký kraj, okres Rychnov nad Kněžnou);
- **STŘEDISKOVÁ KNIHOVNA STUPNO, BŘASY**, knihovnice **Jaroslava Kiršová** (Plzeňský kraj, okres Rokycany);
- **MÍSTNÍ KNIHOVNA V TŘANOVICÍCH**, knihovnice **Lilie Tyrliková** (Moravskoslezský kraj, okres Frýdek-Místek).

KNIHOVNA ROKU 2014 KATEGORIE VÝZNAMNÝ POČIN V POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH KNIHOVNICKÝCH A INFORMAČNÍCH SLUŽEB

Hlavní cenu (70 000 Kč) získala **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích** za zavedení služby výpůjček e-knih.

V dubnu 2014 zahájila knihovna půjčování českých e-knih dodávaných společností eReading.cz. Tato nově zavedená služba pozitivně přispívá k celkovému rozvoji knižního trhu, je výhodná jak pro knihovnu a čtenáře, tak pro internetové knihkupectví, autory a nakladatele. Služba je čtenářům dostupná přes internet kdykoli a odkudkoli, navíc knihovna může půjčit tolik exemplářů, kolik čtenářů má o daný titul zájem. Čtenáři mohou výpůjčky e-knih využívat i v některé z dalších knihoven v knihovní síti ČR prostřednictvím účtu mojeID.

• **Kontakt:** <http://www.cbvk.cz>

ZVLÁŠTNÍ OCENĚNÍ A DIPLOM V KATEGORII INFORMAČNÍ POČIN PŘEVZALA:

KNIHOVNA JIŘÍHO MAHENA V BRNĚ

za zavedení služby *Lekotéka – hračky a pomůcky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami*.

• **Kontakt:** <http://www.kjm.cz>

NA OCENĚNÍ BYLY DÁLE NOMINOVÁNY:

- **KRAJSKÁ KNIHOVNA FRANTIŠKA BARTOŠE VE ZLÍNĚ** za Novostavbu/konverzi nové budovy knihovny;
- **MĚSTSKÁ KNIHOVNA ČESKÁ TŘEBOVÁ** za projekt Osobnosti regionu;
- **MĚSTSKÁ KNIHOVNA PRAHA** za projekt Metodika měření hodnoty služeb knihoven;
- **MĚSTSKÁ KNIHOVNA SEDLČANY** za projekt Je nám dobře na světě anebo Kniha je náš kamarád (10. ročník);
- **MÍSTNÍ KNIHOVNA VELKÁ POLOM** za zpřístupnění nových informačních zdrojů, databází, nových služeb a organizaci akcí;
- **OBEČNÍ KNIHOVNA V OKROUHLÉ** za organizování řady akcí, které přivedly do knihovny nové čtenáře;
- **PARLAMENTNÍ KNIHOVNA ČR** za společný projekt digitální knihovny parlamentních knihoven zemí Visegrádské skupiny (ČR, Maďarsko, Polsko, Slovensko) a Rakouska.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ROKU 2014

Městskou knihovnou roku se stala MASARYKOVA VEŘEJNÁ KNIHOVNA VSETÍN.

Spolu s diplomem obdržela částku 70 000 Kč, kterou věnuje společnost Skanska a. s.

Již 93 let je Masarykova veřejná knihovna Vsetín významnou součástí kulturního života města. O jejím vzniku rozhodlo zastupitelstvo 7. března 1920 v rámci oslav 70. výročí narození T. G. Masaryka. Knihovna od té doby prošla mnoha proměnami. Nejvýznamnější z nich bylo přestěhování do nově rekonstruovaných prostor v centru města na Dolním náměstí, což umožnilo plně rozvinout funkce knihovny jako informačního, vzdělávacího a komunitního centra města. Všem občanům města i přilehlého okolí nabízí širokou škálu služeb, využití moderní techniky, příjemné prostředí, vzdělávací, volnočasové a komunitní aktivity, usměvavý a profesionální tým. Knihovna se angažuje v celé řadě projektů, například *Virtuální univerzita 3. věku*, *Celý Vsetín čte*, *Barevný svět poznávání – Informačním vzděláváním k rozvoji regionů*, *Komunitní knihovna ve Vsetíně jako centrum dalšího vzdělávání*, *SenSen klub ve Vsetíně*, *Rovné příležitosti žen a mužů v komunitní knihovně Vsetín*. Knihovna svými výsledky a činnostmi patří dlouhodobě k nejlepším knihovnám v České republice.

• **Kontakt:** www.mvk.cz

Vyhodnocení soutěže Městská knihovna roku probíhá ve dvou kolech. V prvním jsou knihovny hodnoceny metodou benchmarkingu. Celkem je hodnoceno devatenáct výkonových indikátorů, například počet nových přírůstků knihovního fondu, plocha knihovny pro veřejnost, počet registrovaných uživatelů, počet stanic připojených k internetu. Hodnocení se provádí v pěti velikostních kategoriích měst podle počtu obyvatel. Na prvních místech se v jednotlivých kategoriích umístily níže uvedené knihovny, které ve druhém kole navštívila a hodnotila odborná komise.

- do 3000 obyv., **Městská knihovna Nová Včelnice** (Jihočeský kraj);
- do 5000 obyv., **Centrum celoživotního vzdělávání s knihovnou manželů Tomanových Rožmitál pod Třemšínem** (Středočeský kraj);
- do 10 000 obyv., **Městská knihovna Sedlčany** (Středočeský kraj);
- do 20 000 obyv., **Městská knihovna Ostrov nad Ohří** (Karlovarský kraj);
- nad 20 000 obyv., **Masarykova veřejná knihovna Vsetín** (Zlínský kraj).

Předmětem tohoto hodnocení bylo především společenské a komunitní působení knihovny pro obyvatele města a úroveň prostředí knihovny, dále exteriér, interiér, technické vybavení, sociální zázemí apod.

ZVLÁŠTNÍ OCENĚNÍ (ŠEK NA 20 000 Kč) ZÍSKALA:

MĚSTSKÁ KNIHOVNA V SEDLČANECH

za dlouhodobou vynikající komunitní činnost. Částka od firmy *Bohemiasoft s. r. o.* je určena na pořízení virtuální prohlídky, nafocení 2D fotografií a celkové zpracování profilu vítězné knihovny ve vyhledávači Google.

• **Kontakt:** www.knihovna-se.cz

CENA ČESKÝCH KNIHOVNÍKŮ

Podruhé byla v rámci slavnostního předávání knihovnických ocenění udělena *Cena českých knihovníků*, kterou získal **PhDr. Ivo Brožek**, ředitel Ústřední knihovny Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem za celoživotní přínos českému knihovnictví a podporu Svazu knihovníků a informačních pracovníků.

CENA MARK 2014

Ocenění pro Mladé Atraktivní Rozumné / Moudré Aktivní Rozkvétající Knihovnice a Knihovnice získala

Mgr. DAGMAR CHYTKOVÁ

z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Masarykovy Univerzity v Brně, lektorka a tutorka informačního vzdělávání na MU v Brně za **konceptní zpracování projektu informačního vzdělávání pro školy v okrese Vsetín (ČR) a Martin (SR) a jeho uvedení do praxe**. D. Chytková poskytla během půlročního procesu pracovníkům knihoven zmíněných okresů důkladnou teoretickou přípravu a následně i praktickou a metodickou pomoc při aplikaci vědomostí do praxe. Pod jejím vedením byly vytvořeny modelové lekce pro 1. až 9. ročník ZŠ a pro I.–IV. ročník SŠ. K jednotlivým lekcím jsou vydány metodické listy jak tiskem, tak zveřejněny na internetu a jsou přeloženy i do slovenštiny. Díky práci Dagmar Chytkové byla významným způsobem zvýšena úroveň informační výchovy v České i Slovenské republice. Ocenění je spojeno s finanční odměnou 35 000 Kč a dalšími benefity.

Komise vysoce hodnotila také řadu dalších nominací; mezi navrženými byli autoři skvělých počínů celostátního i mezinárodního významu, mimořádného významu regionálního, lokálního či komunitního. Celkem bylo nominováno 13 osob (počiny, za něž byli jednotlivci nominováni, jsou uváděny ve zkratce):

- **Bc. Zuzana Čermáková** za zapojení knihoven ČR do projektu Evropská dobrovolná služba;
- **PhDr. Ondřej Fabián** za projekt STMFULL: plnotextová databáze pro výzkum a vývoj;
- **PhDr. Linda Jansová, Ph.D.**, za překlad normy ISO 14721:2012 do českého jazyka;
- **Bc. Vladimír Kraft** za Rangers – ekologické sdružení dětí a seniorů při MK Litvínov;
- **Mgr. Petr Krivánek** za systém sdružených poptávek pro nákup knih v knihovně UK MU;
- **Miloslav Linc** za konceptní práci knihoven v ČR pro mládež;
- **Mgr. Pavlína Lonská** za přenášení trendů zahraničního knihovnictví do ČR, retail koncept;
- **Bc. Josef Moravec** za web MK Ústí nad Orlicí, propagace a implementace KOHA, VuFind;
- **Mgr. Petra Polášková** za významné oživení knihovny: od nábytku přes statistiku až po FB;
- **Bc. Vojtěch Vojtíšek** za E-knihovna – projekt zpřístupnění elektronických knih pro každého;
- **Mgr. Eva Vojtíšková** za projekty v KJM zejména pro handicapované, projekt Lékotéka;
- **Mgr., DiS. Jan Zikuška** za IVU, CEINVE, vzdělávací portál Kurzy.knihovna.cz, e-learning.

Pravidla soutěže a další podrobnosti najdete na

<http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze/akce-projekty/akce-skip/mark>

S využitím tiskových materiálů zpracovala **OLGA VAŠKOVÁ**

Foto Eva Hodíková

Knihovny současnosti v Olomouci podruhé, s pestrým programem po dvaadvacáté

V minulém roce se celostátní knihovnická konference Knihovny současnosti konala v Olomouci a naši zprávu z ní jsme začínali slovy, že se zde možná shledáme i v roce 2014. Tehdejší kladná zpětná vazba od účastníků jistě nemalou měrou přispěla k tomu, že jsme se v areálu Právnické fakulty Univerzity Palackého opravdu po roce setkali znovu. Tentokrát ve dnech 9.–11. září.

Zahájení konference se za Sdružení knihoven ČR ujala jeho místopředsedkyně Mgr. Eva Svobodová, ředitelka Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, která uvítala hosty a také další významné řečníky – náměstkou hejtmana Olomouckého kraje Mgr. Radovana Raštáka a Mgr. Miroslava Rovenského, náměstka ministra kultury. Úvodní slovo patřilo také ředitelce Vědecké knihovny v Olomouci RNDr. Jitce Holáskové.

Následné předávání Medailí Z. V. Tobolky proběhlo tradičně v režii Ing. Aleše Brožka, který prostřednictvím medailonků představil oceněné osoby. Ty poté převzaly medaile od Ing. Jiřího Miky a další gratulace. Také za *Čtenáře* všem novým nositelům ocenění gratulujeme a v následujícím příspěvku je jako každý rok zaznamenáváme.

Směr, kterým se často díváme při čerpání zahraniční inspirace a trendů v knihovnickém oboru, je sever. V letošním roce jsme mohli

E. Svobodová, M. Rovenský, R. Rašták a J. Holásková při zahájení konference

slyšet dvě přednášky ze Skandinávie. Emeritní ředitelka Městské knihovny v Oslo Liv Saeteren nás zavedla do Norska, přičemž hovořila o potřebné transformaci knihoven spočívající v naplňování vizí, které shrnula do několika oblastí. Klíčovou roli v nich hrají informace v tradiční a digitální podobě, různorodé zdroje, média všech typů, variabilní prostory, podpora čtenářství, celoživotní vzdělání, komunity... Koncepty, které jsou nyní komponovány také do plánování hlavní budovy městské knihovny v Oslu (oficiálně nazývané Deichmanske bibliotek). Velmi inspirativní jsou stránky projektu <http://blogg.deichman.no/nyedeichman/>, ze kterých přednášející připravila vizuálně zajímavou prezentaci.

Trendy švédského knihovnictví prezentovala Monica Dahlgren, vedoucí kulturní rady regionu Sigtuna, Lena Gustafson Randau, ředitelka knihovny v Märstě a Zuzana Helinsky, poradkyně a konzultantka pro knihovny. Správní

Účastníci v aule

Zleva M. Dahlgren, L. G. Randau a Z. Helinsky

oblast Sigtuna prochází v posledních letech obdobím rozvoje, přičemž zde vznikají nové příležitosti i pro knihovny. Přednášející v souvislosti s vybudováním nové knihovny v Märstě ukázaly několik příkladů úspěšného partnerství s dalšími institucemi, představily různé pro-

M. Rovenský gratuluje Z. Friedlové

jekty, jako je například literární festival či program pro perzekuované spisovatele INCORN. Přiblížily koncept „otevřené knihovny“ (bez zaměstnanců) či implementaci „Idea Store“ koncepce, spočívající ve fungování knihoven v symbióze s dalšími občanskými a sociálními službami. Zuzana Helinsky se věnovala také školním knihovnám ve Švédsku a své hlavní oblasti zájmu – marketingu a fundraisingu. Její články s danou tematikou naleznete pravidelně také ve *Čtenáři* v sekci zahraničních respondentů.

První jednací den byl tradičně zakončen rautem, na kterém je dostatek prostoru pro další diskusi a navazování kontaktů či zábavu a oddech před dalším konferenčním programem. Druhý den probíhá programová linie již tradičně v sekcích, ze kterých si účastníci volí podle svých profesních preferencí, zájmů a také podle časových možností. Zúčastnila jsem se sekcí, které probíhaly v hlavní aule Právnické fakulty a byly věnovány katalogizačním pravidlům RDA, službám knihoven pro produktivní generaci, centrálnímu portálu knihoven a dalším službám knihoven. V Malém sále byla souběžně připravena témata zaměřená na řízení lidských zdrojů, marketing knihovnických služeb a nechyběly ani doprovodné workshopy. Závěrečný den patřil již tradičně informacím o aktuálním stavu implementace Koncepte rozvoje knihoven v ČR. Ze zajímavého a pestrého programu bych ráda vyzdvihla zejména

blok věnovaný službám knihoven pro uživatele v produktivním věku. Právě tato cílová skupina bývá pro knihovny někdy oříškem. Snadnější je na různé akce nalákat děti či seniory, ale s „dospěláky“ to nebývá tak jednoduché. Přestože se první přednášející z tohoto bloku PhDr. Jaroslava Dosedlová, Ph.D. (Psychologický ústav FF MU v Brně) omluvila, mohli jsme její příspěvek na téma *Jaká je současná produktivní generace?* vyslechnout v podání garantky sekce PhDr. Šárky Kašpárkové (Knihovna Kroměřížska). Následovala prezentace PhDr. Ladislavy Zbiejczuk Suché (KISK FF MU v Brně), která podala zajímavé náměty k otázce *Jak se ptát těch, kteří nechodí do knihovny?* Z jejího vystoupení jsem si zaznamenala několik doporučení a omylů spjatých s výzkumy uživatelů:

- chybou je, když se ptáme příliš plošně,
- mylně předpokládáme, že víme, co lidé chtějí,
- předpokládáme, že dělají, co říkají,
- měli bychom se bavit s konkrétními lidmi,
- lidé jsou experty na problémy, my nabízejme řešení,
- zkoumejme do hloubky.

Následně doporučený postup pro výzkumy v knihovnách by se dal shrnout do třech bodů:

1. najděte si cílovou skupinu, identifikujte problém;
2. ověřte ho (v případě, že se nepotvrdí, změňte skupinu, upřesněte představu apod.);
3. zapojte uživatele – nabízejte se metody rozhovorů, workshopů, focus group ad.

Prezentace firem

Třetím příspěvkem byl referát Mgr. Pavlína Lonské (Městská knihovna v Praze), která se zaměřila na skupinu tzv. mladých dospělých v kontextu zahraničních zkušeností. Velmi inspirativně na ni navázaly dvě kolegyně, které se věnovaly naopak českému prostředí. V zastoupení Regionální knihovny v Karviné přednášela

Vizuální styl konference

Mgr. Markéta Kukrechtová a za Městskou knihovnu Třebíč to byla Mgr. Marie Dočkalová. Obě nabídly mnoho inspirace na akce a služby (nejen) pro produktivní generaci.

Neméně důležité ale byly pro odbornou veřejnost příspěvky o standardu RDA, který zasáhne také katalogizační politiku v České republice a odpovědi na některé z otázek, které se nabízejí v souvislosti s postupem prací na CPK. Kdo následně vyslechl i prezentace v závěrečném dni konference, mohl získat další informace o aktivitách v rámci plnění koncepce, které navazovaly na dílčí témata probíraná v jednotlivých sekcích. Většina příspěvků je zařazena ve sborníku z konference, který je každ-

dočně k dispozici v tištěné formě již při jejím zahájení a následně vystaven na stránkách www.sdruk.cz. Nejinak je tomu i v případě toho letošního, na kterém se již podruhé editory podílela i naše redakce.

Letošní konferenci a tedy i sborník doprovázel nový vizuální styl. Jak uvedla v předmluvě Ing. Lea Prchalová, předsedkyně SDRUK ČR, „soutěž o nový vizuální styl Sdružení knihoven i konference Knihovny současnosti vyhráli autoři Ondřej Zámis a Roman Černohous. V soutěži bylo zadáno, že značka pro Knihovny současnosti má symbolizovat souvislost se Sdružením knihoven, ale nikoliv jednoznačnou závislost, neboť na konferenci se podílí také další subjekty. Podle vyjádření autorů je *propojení obou vizuálních stylů jasné, ale Knihovny současnosti posouvají práci s grafickými prvky a vizuálním sdělením dále. Pracují s výraznější barevností, různými variacemi barev a s abstraktnějšími obrazovými motivy.*“

Na závěr zbývá snad jen dodat, že kapacita konference byla naplněna již několik dní před jejím zahájením, a malé zamyšlení, kde se asi sejdeme příště?

LENKA ŠIMKOVÁ ctenar@svkkl.cz
Foto Jana Leparová

Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky 2014

Ve velké aule Právnické fakulty Univerzity Palackého probíhá řada slavnostních aktů, jako jsou imatrikulace a promoce studentů. Podruhé ve své historii však byla aula svědkem i předávání Medailí Z. V. Tobolky. Došlo k tomu na začátku letošní konference Knihovny současnosti. Autor těchto řádků nejprve seznámil přítomné se způsobem výběru nominací v roce 2014. Poté vyzval místopředsedkyni Sdružení knihoven ČR Mgr. Evu Svobodovou a předsedu správní rady Nadace knihoven ČR Ing. Jiřího Miku, aby společně s náměstkem ministra kultury Mgr. Miroslavem Rovenským předali medaile za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví třem ženám a dvěma mužům.

Mgr. Marie Balíková vystudovala v roce 1972 obor čeština – španělština na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Od roku 1997 pracuje jako vedoucí Oddělení věcných autorit a věcného zpracování v NK ČR. Je vedoucí Pracovní skupiny pro věcné zpracování při NK ČR, zodpovídá za tvorbu souborů věcných autorit na národní úrovni a implementaci mezinárodních standardů v oblasti věcné analýzy. Zajišťuje koordinaci aktualizací a překladu klasifikačního systému MDT na mezinárodní úrovni. Aktivně se podílí na implementaci metody Konspektu a věcném zpřístupnění heterogenních informačních zdrojů. Má velké zásluhy na rozvoji českého knihovnictví v oblasti katalogizace. Svou pílí a obětavostí se zasloužila o zavedení sdílené katalogizace alephovských knihoven v roce 2005.

PhDr. Zdeňka Friedlová zahájila pracovní kariéru v roce 1979 jako referent technicko-ekonomických informací. V roce 1986 absolvovala obor vědecké informace a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Od roku 1999 působí ve funkci ředitelky zpočátku okresní, od roku 2002 Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Za jejího vedení knihovna posílila svou komunitní roli a stala se výraznou institucí jak v oblasti poskytování služeb veřejnosti, tak v oblasti odborných knihovnických činností. Proces převedení knihovny z objektu bývalé školy do rekonstruovaných prostor bývalé továrny představoval velké osobní nasazení ředitelky, a to jak ve fázi přípravy, tak při samotném stěhování do Baťova institutu a následně po otevření knihovny v září 2013.

Foto Pavla Gajdošíkové

Ing. Martin Lhoták začal své působení v Knihovně AV ČR (KNAV) po ukončení vysokoškolských studií na Zemědělské univerzitě v Praze. Téměř 10 let vedl oddělení informačních technologií a po dva roky byl zástupcem ředitelky KNAV. Od června 2007 zastává funkci ředitele KNAV. Specializuje se především na vývoj a administraci informačních systémů pro zajištění informační infrastruktury pro výzkum a vývoj. V projektech se zaměřuje zejména na vytváření, zpřístupňování a archivaci digitálních dokumentů. Mezi výstupy jeho projektů patří například systém Kramerius a RegistrDigitalizace.cz. Jako člen ÚKR se významně podílel na přípravě Koncepce rozvoje knihoven pro roky 2011–2015 a v současnosti předsedá Radě projektu Centrální portál knihoven.

PhDr. Hana Nová absolvovala v roce 1977 gymnázium a v roce 1981 obor vědecké informace a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Její profesní život je spjat s odbornou knihovnou tehdejší katedry vědeckých informací a knihovnictví FF UK (1981–1993) a poté s Národní knihovnou ČR – oddělením periodik. Nevěnuje se jen papírovým dokumentům, ale i elektronickým. Elektronické informační zdroje popularizuje zejména prostřednictvím knihovnických konsorcií. S jejím jménem jsou spojeny nejen projekty na zpřístupnění českých populárně naučných databází, ale i velké konsorciální projekty na zajištění přístupu do zahraničních, zejména plnotextových odborných databází. Pracuje v Radě Knihovny Akademie věd a její profesní působení je spojeno i s aktivní činností v rámci SKIP.

RNDr. Tomáš Řehák vystudoval v roce 1988 Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1992 opustil VŠCHT, kde pracoval jako programátor-analytik, a nastoupil do Městské knihovny v Praze jako specialista a interní poradce v oblasti IT. Z poradenské role přešel k výkonnému managementu – vybudoval oddělení IT, které pod jeho vedením vyvinulo dodnes používaný knihovní systém Koniáš. V roce 2001 byl jmenován náměstkem zodpovědným za strategický rozvoj a v létě 2002 ředitelem Městské knihovny v Praze (MKP). Pod jeho vedením získala MKP v roce 2009 státní cenu Ministra kultury a titul Knihovna roku. Často přednáší, zejména o budoucnosti knihoven, strategickém řízení, vedení lidí a plánování.

(abr)
Foto archiv oceněných

„Bez spolupráce nelze fungovat ke spokojenosti uživatelů všech knihovnických služeb...“

Člověk mění, život mění – tak by se dalo popsat plánované setkání, při kterém se měl uskutečnit tento rozhovor. S paní ředitelkou Knihovny Univerzity Palackého jsme se však před olomouckou konferencí již nezastihly na e-mailu, a tak jsme se na něm sešly až poté prostřednictvím následujících otázek. K programu Knihoven současnosti jsme se však ještě vrátily, ale zejména jsme také nahlédly pod pokličku knihovny a také do univerzitních knihoven obecněji.

→ Paní ředitelko, nedávno proběhla konference Knihovny současnosti, která se konala již podruhé v Olomouci. Čím je podle vás zajímavá například i pro univerzitní knihovny?

Univerzitní knihovny mívaly vždy zvláštní postavení mezi knihovnami. A to je zároveň limitovalo. V dnešní době s novými technologickými možnostmi se tento náhled na funkci knihovny mění. Se všemi knihovnami jsme propojeni kompatibilní počítačovou sítí, sdílíme záznamy, vytváříme konsorcia a pracovní týmy, spolupracujeme bez ohledu na typ knihovny na vyřešení případného problému tak, aby měl návštěvník jakékoliv knihovny pocit, že mu bylo vyhověno k jeho spokojenosti. Jeho starostí není, jak velké úsilí knihovníky stojí vyhovět mu, ale zda se dostane k žádané knize (pro zjednodušení neuvádím všechny ostatní zdroje).

Konference Knihovny současnosti postihuje mnohá témata a její program se zabývá malými knihovnami s jedním knihovníkem se stejnou vážností jako knihovnami většími svými rozměry i počtem svazků – městskými, vědeckými, univerzitními, protože jejich náplň je stejná a aktivity směrem k uživatelům, místu bydliště, regionu jsou si víc a víc podobné.

→ Zaujalo vás osobně něco z programu, o čem byste se ráda zmínila podrobněji?

Letos mě obzvlášť zaujali kolegové ze zahraničí. Přijeli ze Skandinávie a jejich zkušenosti s komunitním knihovnictvím a podmínkami pro činnost jejich pracovišť ve Švédsku byly zajímavé a jejich

příspěvky vyvolaly diskusi a mnoho otázek. V dnešním světě bez hranic je až zbytečné zmiňovat, jak důležité jsou reciproční návštěvy a pořádání mezinárodních konferencí.

→ Když se teď podíváme přímo k vám do knihovny... Knihovna Univerzity Palackého není ani po centralizaci v 90. letech jen Ústřední knihovna. Přiblížíte nám, jak to u vás vše funguje?

Knihovna Univerzity Palackého především centralizovala odborné a administrativní činnosti. Její fond čítá cca 0,5 milionu knihovních jednotek a stará se o ni 70 zaměstnanců. Má hierarchickou strukturu a skládá se z tzv. Zbrojnice (Ústřední knihovny) a dalších osmi poboček. Kromě pobočky Britského centra jsou to oborové knihovny na fakultách UP (lékařské, teologické, přírodovědecké, zdravotnických věd, tělesné kultury, právnické). Ústřední knihovna poskytuje svým pobočkám servis v oblasti administrativy, automatizace, akvizice, katalogizace, distribuce knih, EIZ, MVS, MMVS, bibliografických služeb. Oborové knihovny se tak mohou plně věnovat svým fakultám a jejich studentům i pedagogům. Zbrojnice sama kromě odborných oddělení disponuje osmi výpůjčními sálky s volným výběrem (cca 115 000 knihovních jednotek, dalších více než 100 000 je ve skladech), pracuje ve dvousměrném provozu a má jednu z nejdelších výpůjčních dob v České republice (pondělí–sobota, 74 hodin celkem). Kromě toho zpřístupnila rovněž noční studovnu s 30 místy v režimu od 22 do 6 hodin (pondělí–pátek).

Foto archiv H. S.

MGR. HELENA SEDLÁČKOVÁ (* 1960),

od ledna 2014 ředitelka Knihovny Univerzity Palackého, vystudovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor knihovnictví a vědecké informace. Po roce praxe v katalogizaci a výpůjčním oddělení Knihovny města Ostravy působila jako vedoucí Technické knihovny na Jaderné elektrárně Dukovany. Po přestěhování do Olomouce (r. 1993) nastoupila na pozici asistentky ředitele v soukromé firmě a získala nové znalosti a zkušenosti v oboru organizace a řízení lidských zdrojů a personalistice. Návrat do oboru je datován rokem 1999, kdy nastoupila do Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci jako věcná katalogizátorka. Posledních šest let vedla oddělení zpracování fondu až do nástupu na post ředitelky.

Aktivity a zájmy vyplývají z humanitního zaměření její osobnosti a úzce souvisejí s profesí: poznávací cesty po světě a kultura ve všech odvětvích.

→ Vy jste stanula v čele knihovny...?

V lednu letošního roku, ale to není důležité, protože knihovna musí fungovat bez ohledu na změnu jména na postu ředitele, a i já navazuji na práci předešlé ředitelky a vedení UP. Role knihovny je stále stejná, jen význam je jí přisuzován v různých dobách rozdílný. V minulých letech se ozývaly hlasy, že využití knihoven bude utlumováno, ale nakonec sami studenti vyjádřili potřebu využívat knihovnu nejen jako místo k potkávání se se vzděláním a vzdělaností, ale i k setkávání mezi sebou navzájem. Mladí lidé dnes nemají problém s komunikací na sociálních sítích, ale oslovovat se na živo je mnohdy složitější, než se na první pohled zdá.

Mohu uvést příklad – i naše univerzitní knihovna se nepozorovaně stala prostředím pro aktivity dříve spojované výhradně s veřejným knihovnictvím. Inspirovali jsme se Nocí s Andersenem a pozvali studenty na akci nazvanou Ostrov Zbrojnice. Naši mladí knihovníci připravili účastníkům noc plnou her, kvízů, soutěží, hádanek a studenti si hráli a vůbec si nepripadali směšní. Byli hraví, a to je rozdíl, byli sdílní k sobě navzájem. A naše knihovna jim k tomu poskytne příležitost i pro příště.

→ S jakými dílčími cíli či plány jste se vedení ujala? Daří se vám je naplňovat?

V Knihovně UP pracuji 15 let a moje představy a cíle proto byly a jsou zcela konkrétní. Najednou mám příležitost zúčastnit své knihovnické vzdělání a dlouholeté zkušenosti z personálního managementu.

Základním kapitálem knihovny jsou mé kolegyně a kolegové. Zaměřila jsem se nejdříve na

analýzu jejich pozic, na jejich kvalifikaci, kariérní plány, odborné i jazykové vzdělávání, na jejich motivaci a na firemní kulturu jako celek. S tím souvisejí změny v organizační struktuře a pracovním postupu. Otázka lidí je zásadní pro stanovení ekonomické strategie knihovny. Na pořadu dne je i redesign a marketing služeb, aktualizace vizuálního stylu knihoven, webových stránek. A jako velký úkol jsem si vytkla především intenzivní a otevřenou komunikaci a spolupráci na celouniverzitní, regionální i mezinárodní úrovni.

Svoje plány a představy se pokusím spolu se svými spolupracovnicemi postupně realizovat a uvést do života knihovny a svoje záměry budu „konzultovat se světem“ s cílem předejít omylům a zbytečným chybám.

→ Kdybychom to vše měli zevšeobecnit, jak se – viděno z vašeho hlediska – žije univerzitním knihovnám v ČR?

Univerzitním knihovnám se daří, aby jejich klienti z řad studentů i pedagogů, vědeckých pracovníků i zapálených laiků našli to, co v nich hledají: moudrost v knihách a ochotu těch, kteří jim je zapůjčují. Samozřejmě podle velmi vlídného výpůjčního řádu. Poslední věta je pokusem o humor, aby mladí věděli, že univerzitní knihovna není rigorózně vyměřený prostor, ale je to jedno z mnoha míst k životu a úsměvu.

→ Knihovna UP je členem několika spolků a asociací, co jí to přináší?

Je potřeba zdůraznit, že knihovnických spolků a asociací, a potom je jasné, že největší devizou těchto společenství je knihovnická platforma,

otevřená ke všem profesním diskusím, navazování osobních kontaktů a nezdědka celoživotních přátelství.

→ **Knihovna byla také dlouholetým pořadatelem konference Knihovna a architektura. Jak to vlastně s touto akcí je v současnosti?**

Konference Knihovna a architektura byla naší velkou radostí a Knihovna UP uspořádala celkem pět ročníků. Poslední proběhl dva dny před oficiálním otevřením Národní technické knihovny v Praze a účastníci na tuto výjimečnou okolnost stále vzpomínají. Byla důstojnou, velmi podařenou a prozatím poslední tečkou v řadě.

→ **V Olomouci působíte společně s městskou a vědeckou knihovnou... Jak se vám v tomto kontextu funguje? Spolupracujete?**

Samozřejmě, bez spolupráce by nebylo myslitelné fungovat ke spokojenosti uživatelů všech knihovnických služeb. Jsme pro sebe navzájem velkou inspirací, informujeme se o novinkách

a spolupracujeme často a rády. Ochota ke spolupráci je nejprůkaznější hodnocení naší knihovny.

→ **Zhruba před měsícem začal další akademický rok, na co se u vás mohou studenti a další veřejnost těšit?**

Doufám, že na všechno, co pro ně připravujeme a během roku budeme realizovat. Studenty vítáme nově upraveným vstupním prostorem, který je vyzdobený zelení, a vnese do starobylých interiérů svěžest a světlo. Na nové recepci jim popřejeme úspěšný akademický rok a budeme mít na paměti, že se staráme o budoucí lékaře, učitele, překladatele, vědce všech oborů a vzdělance nastupující generace, a od těch je očekávána nejen studijní snahovitost a píle, ale i pokora k těm, kteří jim jsou na jejich úspěšné profesní cestě nápomocní, a mezi ně pracovníci knihovny patří.

Děkuji za velmi pěkný závěr a přeji knihovně, ať se jí vše daří.

Ptala se **LENKA ŠIMKOVÁ** ctenar@svkkl.cz

Opravy knih

Rozřazování svazků

Foto Eva Hoříková

DIGITALIZACE V ČÍSLECH

1x za šest týdnů je přepravena	
jedna várka	4 000 svazků
z fondu ORST dosud digitalizováno	17 277 titulů
z fondu SK dosud digitalizováno	7 247 titulů
celkem bude z fondu SK	
digitalizováno	20 000–25 000 svazků
celkem bude z fondu ORST	
digitalizováno	120 000 svazků

Knihy určené k digitalizaci se transportují za dodržení přísných kritérií. V rámci tiskové konference mohli novináři spatřit přepravní vozíky, které jsou vyrobeny na míru, takže knihy jsou zabezpečeny proti nárazu, otřesu, ale například i vlhkosti. Na nádvoří Národní knihovny byl též přistaven speciální kamion, který je vybaven klimatizací a dalšími bezpečnostními prvky.

V Barokním knihovním sále v areálu Klementina jsme následně mohli vidět práci restaurátorů, zejména čištění knih, kontrolu a opravu jejich stavu před samotnou digitalizací. Restaurátoři tedy pracují s knihami přímo v barokním sále.

Transport knih

Díky projektu budou veřejnosti zpřístupněna významná díla například Jana Amose Komen-

ského, Tychona Brahe, Jana Husa, digitalizována byla již také kronika Václava Hájka z Libočan, Kosmova kronika česká a další unikátní knihy. Jak ale řekla PhDr. Miroslava Hejnová, ředitelka Historických a hudebních fondů NK ČR, mnohá díla ještě čekají na své objevení.

Knihy Google

V Knihách Google je zařazeno více než 20 milionů knih ve více než 400 jazycích z více než 100 zemí. Google v tomto projektu spolupracuje s více než 48 000 partnery a 40 světovými knihovnami. Službu tvoří obsah poskytnutý na základě dohody či partnerství, který pochází ze dvou zdrojů: *Partnerského programu* a *Projektu knihovna*.

Projekt Knihovna je založený na spolupráci s významnými knihovnami. Národní knihovna ČR byla dvanáctou evropskou a čtvrtou národní knihovnou, s níž společnost Google uzavřela smlouvu. Knihy ukryté v knihovnách jsou často komerčně nedostupné, ale stále se na ně vztahuje autorské právo. V tomto případě jsou zobrazeny pouze bibliografické údaje o knižce a malý úryvek textu relevantní dotazu uživatele. V případě, že kniha již není chráněna autorským zákonem, je možné ji celou zhlédnout online nebo si ji zdarma stáhnout. V obou případech se uživateli nabídne odkaz na obchody, kde je možné publikaci zakoupit, nebo knihovny, ve kterých si ji lze půjčit.

Jak řekl ředitel NK ČR Tomáš Böhm: „*Společnost Google nám poskytuje veškerý obsah, který pořizuje z fondů Národní knihovny, v digitální podobě, Národní knihovna jej pouze ukládá. To představuje významnou úsporu, neboť pořízení takového množství digitálního obsahu vyžaduje velký objem finančních prostředků.*“

Národní knihovna ČR a Google – digitalizace knižních pokladů započala

Ve středu 3. 9. 2014 informovala Národní knihovna média prostřednictvím tiskové konference o digitalizaci svých sbírek historických a vzácných knih z Oddělení rukopisů a starých tisků a Slovanské knihovny. V rámci snahy o zpřístupnění literárních klenotů v elektronické podobě navázala spolupráci se společností Google.

Zleva M. Rovenský, T. Böhm, L. Tichý a A. Knoll

Smlouva o spolupráci byla uzavřena již koncem roku 2010, bylo ale třeba ještě tři roky intenzivních přípravných prací, aby mohla začít samotná digitalizace. Knihy musely být opatřeny štítky a čárovým kódem, následovala elektronická katalogizace a fyzická i elektronická kontrola záznamu. Poté byly vyřazeny svazky, které nejsou k digitalizaci způsobilé z důvodu nevhovujícího formátu.

Knihy ještě před předáním Googlu přezkoumává Restaurátorské oddělení, které je rozřa-

zuje a třídí do čtyř kategorií podle míry poškození, vede o nich evidenci, čistí je a provádí drobné opravy. Knihy byly kvůli určení pojistné hodnoty také ohodnoceny.

V rámci několikaleté spolupráce bude digitalizováno více než 140 000 svazků knih. V současné době jsou digitalizované části sbírek postupně zpřístupňovány prostřednictvím Knihy Google Books (books.google.cz) a v příštím roce též přes evropskou digitální knihovnu starých tisků Manuscriptorium (www.manuscriptorium.cz).

Dr. Hejnová odpovídá novinářům

V rámci Partnerského programu pak dodávají digitalizovaný obsah knih samotní partneři – nakladatelé, autoři, nositelé autorských práv. Jejich cílem je knihy zviditelnit a usnadnit uživatelům jejich nalezení a koupi. Partneři povolují do knih nahlízet – určitá část obsahu knihy je k dispozici online.

Digitalizace v Národní knihovně ČR

Národní knihovna ČR je úspěšným realizátorem také dalších projektů v oblasti digitalizace. Disponuje bohatými zkušenostmi jak procesními, tak technologickými. V současnosti je jen v Národní digitální knihovně digitalizováno přibližně 90 000 svazků knih a Manuscriptorium nabízí více než 3500 rukopisů a vzácných tisků.

Národní digitální knihovna je spolufinancována ze strukturálních fondů EU prostřednictvím IOP. Národní knihovna v projektu digitalizuje svůj knihovní fond s cílem uchovat kulturní dědictví, a zároveň ho zpřístupnit veřejnosti za účelem vzdělávání a pro využití ve vědě a výzkumu. Projekt Manuscriptorium umožňuje zpřístupnění historických fondů v digitální formě a je celosvětově považován za velký přínos k uchování kulturního dědictví a využití digitalizovaného obsahu. Cílem projektu KRAMERIUS, na kterém participuje Národní knihovna ČR a Knihovna Akademie věd ČR, je vývoj a provoz společné open source aplikace pro zpřístupnění digitalizovaného obsahu (monografie, periodika).

Od 1. 9. 2014 je obsah NDK zpřístupněn na adrese kramerius4.nkp.cz. V projektu je denně digitalizováno 50 000 stran, které jsou ukládány do časově garantovaného úložiště. Díla, u kterých to umožňuje autorský zákon, jsou přístupná i veřejně mimo prostory Národní knihovny.

S využitím TZ NK ČR zpracovala
LENKA ŠIMKOVÁ

těší velké oblibě v Německu, Rakousku i severní Itálii, a že jeho smyslem je nabídnout kolemjdoucím možnost posezení (poležení) s knihou v ruce a k tomu na literaturu a čtení zaměřený doprovodný program. Více informací, zejména těch praktických, jsem na webu německého projektu nenašla.

Bylo nám hned jasné, že projekt bude finančně nákladný a že specifická severočeská města nejsou Salzburg. Přesto jsme hledali různé možnosti, jak projekt uskutečnit a získat finanční prostředky. Nakonec se jako vhodný ukázal program Knihovna 21. století každoročně vyhlašovaný Ministerstvem kultury ČR. Koncem minulého roku přišel pan ředitel s informací, že se projekt líbí i hejtmanovi Ústeckého kraje a že by jej kraj také finančně podpořil. Nezbyvalo než zjistit zájem ředitelů knihoven v okolí, vše promyslet a zpracovat žádosti o finanční podporu. Nebylo to vůbec jednoduché. Nebylo možné čerpat z předchozích zkušeností, žádné nebyly, a opravdu tvrdým oríškem byl rozpočet projektu, protože předem přesně odhadnout náklady na dvouměsíční projekt, který má v ČR premiéru, by nezvládl ani ministr financí. Kooperativní projekt jsme nazvali *Města čtou* a ve fázi jeho příprav se k jirkovské knihovně připojily knihovny z Loun, Klášterce nad Ohří a Litoměřic a jejich ředitelé se zavázali, že v rámci spoluúčasti projekt také finančně podpoří. Na první společné schůzce se vedoucí a ředitelé knihoven dohodli na termínech čtení, na další nabídli autorská čtení a vystoupení neprofesionálních autorů a dalších umělců i z „domácích“ zdrojů s návrhem, že si knihovny v průběhu putovního projektu domácí aktivisty vymění, propůjčí. Naplánovali jsme i akce, které měly program zaměřený na literaturu zpestřit: komorní hudební vystoupení, workshopy, dobrodružné hry pro děti a mnoho dalšího.

Žádost o dotaci Ministerstva kultury ČR jsme odeslali začátkem prosince 2013, na počátku roku 2014 jsme požádali o finanční podporu Ústecký kraj. Žadatel byl za všechny knihovny jeden: Kulturní, vzdělávací a informační zařízení Jirkov, příspěvková organizace, která je provozovatelem jirkovské městské knihovny, koordinátorky celého projektu. K naší společné radosti jsme se žádostí u obou insti-

tucí uspěli. Domnívám se, že tento úspěch zaručila kooperativní povaha projektu a zejména podíl dobrovolníků na jeho uskutečnění.

Celé jaro jsme věnovali přípravám projektu. Objednali jsme sedací vaky, nechali na zakázku vyrobit velký čtyřstranný regál s policemi a potřebovali jsme do něj získat nové knihy, nejlépe menšího rozsahu. V tom nám velmi pomohly společnosti Albatros Media a OPA, které věnovaly několik desítek knih. Nabídku doplnily zúčastněné knihovny ze svých zdrojů. A proč jsme vsadili na nové knihy? Protože je lákavější otevřít knihu, která ještě voní novotou.

Litoměřice

Foto: Zora Čuchalová

Rozhodli jsme se také pořídit dvě houpací sítě a zajistit pronájem velkého stanu, který je v tuzemském vrtkavém počasí nezbytný. Pustili jsme se do tvorby loga projektu a hledali jsme konečný jednotný vzhled plakátů a dalších propagačních materiálů, brzy jsme se shodli, že vhodné bude návštěvníkům-čtenářům nabízet lehké občerstvení. Ladili jsme společně programy a přibírali další zájemce o putovní letní čtení. Přidaly se Cítoliby, Tuchořice, Chomutov a na jeden den i Kadaň.

Pilotním městem projektu *Města čtou* se stal Jirkov, slavnostní zahájení celého projektu a zároveň desetidenního jirkovského městského čtení se uskutečnilo 27. června u Městské věže v centru města. Čtecí stan byl otevřen denně od 10 do 18 hodin. Každodenní odpolední program se podle plánu podařilo dodržet, každý den se u stanu zastavovali kolemjdoucí a listovali knihami, které je zaujaly, podařilo se nám oslovit i mladé rodiny, a tak maminky svým dětem přečetly pohádku nebo krátký příběh. Kuriozitou jirkovské části projektu byl mladý muž,

Projekt Města čtou 2014

Stan na náměstí, v parku, na koupališti, na nádvoří zámku a v něm stojan s knihami a časopisy a vše za každého počasí volně dostupné všem, kteří se chtějí na chvíli zastavit a číst, anebo jen naslouchat hlasu, který předčítá... ano, i to je již v našich končinách možné.

Myšlenka uspořádat letní čtení ve městech našeho regionu uzrála před dvěma lety, když Mgr. Bedřich Fryč, ředitel Kulturního, vzdělávacího a informačního zařízení Jirkov, p. o., projížděl rakouským Salzburgem. Při procházce centrem města narazil na nevšední knihovnu pod širým nebem: Na prostranství před gotickou katedrálou byly rozloženy sedací vaky

a houpací sítě, před nimi velká policová skříň s knihami i časopisy a pultík s mikrofonom pro autorská čtení. Ve vacích a sítích pohodlně seděli nebo leželi malí i velcí čtenáři s knihou v ruce, skříň byla v obležení kolemjdoucích lidí listujících knihami a na odpoledne se chystalo jakési autorské čtení. To vše bylo rámováno příjemnou atmosférou.

Pan ředitel mi o této akci hned po příjezdu s velkým nadšením vyprávěl a pověřil mě získáním podrobnějších informací o tomto, u nás dosud neznámém kulturním počínu a prověřením možnosti, zda lze podobnou aktivitu v našich podmínkách uskutečnit. Zjistila jsem, že „salzburšké čtení“ se konalo v rámci putovního projektu Stadtllesen, který se již několik let

kteřý přišel po tři dny za sebou, pokaždé si poručil kávu a koláč, „uvelebil se“ v sedacím vaku a četl jedinou knihu. Zaujala ho natolik, že si vzal v zaměstnání dovolenou, aby knihu stačil na jirkovském stanovišti dočíst. Jirkov zažil asi také nejtěžší povětrnostní zkoušku: V nenadálé prudké bouřce spojené s vichrem a krupobitím zmokly knihy, napršelo do reproduktorů a velký stan téměř nepřežil náporu větru. Škody naštěstí nebyly fatální, a tak mohlo vybavení celého čtecího stanu putovat na další štaci, do Cítolib k Dělnickému domu. Stěhování nebylo jednoduché, zejména naložení regálů a stanu do velké dodávky vyžadovalo sílu několika mužů. V Cítolibech pobyl čtecí stan po osm dní, denně byl přístupný od 13 do 18 hodin, v tamějším programu opět nechyběla autorská čtení, hudební recitály a další. Tyto odpolední programy se těšily velkému zájmu, popravdě řečeno pořadatelům k takovému úspěchu zřejmě přispěly i každodenní výzvy cítolibského obecního rozhlasu.

Následný dvoudenní maraton čtení v Tuchořicích uspořádán v rámci festivalu Bez zámků byl jen přestupní stanicí před pokračováním projektu v Lounech. Mgr. Dagmar Kučerová, ředitelka lounské knihovny, vsadila na lákadla parného letního počasí, a proto „čtecí stan“ umístila na městské koupaliště s ubytovnou a letní školou i nezbytnými stánky s občerstvením. Lounské městské čtení nedaleko městského centra trvalo rekordních 15 dní, během kterých zažili knihovníci několik perných chvil. Počasí v tyto dny se vyznačovalo velmi vysokými letními teplotami a každodenními podvečerními bouřkami spojenými s velkým větrem. Zkoušky trvanlivosti několikrát podstoupil zejména čtecí stan, naštěstí však rozmary počasí přečkal. Pro návštěvníky byl denně otevřen od 10 do 18 hodin.

Štafetu projektu převzal po Lounech Chomutov. Chomutovští vybrali velmi pěkné a důstojné místo před městským divadlem. Po týdnu se projekt přestěhoval do nedalekého Klášterce nad Ohří. Tam se již od počátku nabízelo čtení na nádvoří zámku poblíž historického centra města. A skutečně se to podařilo klášterecké knihovně zorganizovat. Ovšem ani tamější knihovně počasí příliš nepřálo, klášterečtí knihovníci a dobrovolníci však měli výhodu.

Jakmile začalo krápat, odpolední programy se ze stanu přesunuly do zámeckého renesančního sálu se skvělou akustikou.

Poslední část projektu Města čtou 2014 nabídly čtenářům Litoměřice ve svém jádru, v parku Václava Havla. Litoměřičtí knihovníci si pochvalovali nejen vydařené počasí, ale i skvělý ohlas, který u svých obyvatel zaznamenali. Čtecí stan byl i v Litoměřicích pro veřejnost otevřen od 10 do 18 hodin. Do sedacích vaků s knihou v ruce tam dokonce usedli i novomanželé, kteří jen před několika minutami na radnici stvrdili svůj manželský slib. Nevěsta neváhala a programu se zúčastnila ve svatebních šatech a se závojem.

Dne 30. srpna dospěl projekt Města čtou 2014 k závěru. V průběhu 65 dnů jeho trvání navštívily všechna stanoviště čtecího stanu více než dva tisíce kolemjdoucích obyvatel jednotlivých zúčastněných měst. Mnozí z nich se na stanoviště městského čtení pravidelně vraceli. Společnými silami se nám podařilo uspořádat 54 odpoledních vstupů ve formě autorských čtení, hudebně-literárních pořadů, dílen a soutěží pro děti. Do projektu se dobrovolně zapojilo 34 lidí a ti pomáhali při jeho přípravě, podíleli se na programu, nebo jen vypomáhali v průběhu dne a při odpoledních akcích. V rámci odpoledních vstupů vystoupili i profesionální literáti a hudebníci, např. Petra Braunová, Dan Černý, Jaroslav Balvín, Jan Kryl a další. Všem patří velký dík.

Celkové náklady na projekt překonaly jen mírně 300 000 korun. Nespornou výhodou projektu se stala možnost vykápat finanční spoluúčast i ve formě dobrovolnické práce.

Kooperativní projekt v tak velkém rozsahu jsme mohli uskutečnit jen s finanční podporou Ministerstva kultury ČR a Ústeckého kraje a v neposlední řadě díky nadšení a nezištné práci a spolupráci knihovníků a dobrovolníků.

Projekt Města čtou 2014, který se těšil neočekávanému pozitivnímu ohlasu veřejnosti, je za námi. Nezbývá než těšit se na příští léto ve znamení Města čtou 2015 a věřit, že se během několika roků rozšíří do dalších regionů naší země.

MARIE BEČVÁŘOVÁ

vedoucí@knihovna-jirkov.cz

Obrazová příloha viz 4. str. obálky

Speciální sbírky v muzejních knihovnách

JARMILA OKROUHLÍKOVÁ okrouhlikova@upm.cz

V tomto článku se pokusíme seznámit vás s některými příklady speciálních sbírek dokumentů, které se nacházejí v muzejních knihovnách. Pojmem speciální sbírky rozumíme dokumenty, které nejsou běžnou knižní produkcí, ale mají určitou historickou vypovídací hodnotu, pro kterou byly shromažďovány.

V některých větších nebo specializovaných muzeích, kde byly speciální dokumenty shromažďované původně v muzejních knihovnách a kde jejich počet vzrostl, byly časem vyčleněny a nyní tvoří součást muzejních sbírek. Ovšem v řadě muzeí zůstaly v knihovně a péče o jejich doplňování, zpracování a zveřejňování zůstala na muzejním knihovníkovi. V muzeích se provádí dvoustupňová evidence, nový přírůstek dostane tzv. přírůstkové číslo, po zpracování pak dostává definitivní číslo inventární. Tato praxe je odlišná od evidence v knihovnách, kde se provádí evidence jednostupňová. Protože speciální fondy mají charakter sbírek, jsou zapísány v centrální evidenci sbírek (CES), vedených na Ministerstvu kultury ČR.

Na vysvětlenou citace z webu MK ČR: „Centrální evidence sbírek je veřejnosti přístupným informačním systémem – seznamem sbírek, které jsou spravovány podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. Tyto sbírky jsou uchovávány, doplňovány, spravovány a využívány ve veřejném zájmu a činnost těch, kdo se o ně starají, je nebo může být dotována z veřejných rozpočtů.“

Knihovník muzejní knihovny, pokud má v knihovně speciální sbírkové fondy, je podle tohoto zákona povinen zasílat záznamy o těchto sbírkových fondech do centrální evidence sbírek. Z toho vyplývá, že muzejní knihovník se musí řídit při správě fondu knihovny dvěma zákony, zákonem o knihovnách a zákonem o sbírkách.

Veřejnost právem předpokládá, že ve sbírkách muzejních knihoven je mnoho zajímavých knih a dokumentů. Jsou to rukopisy, staré tisky, kramářské tisky, bibliofilie, sbírky uměleckých knižních vazeb minulosti i současnosti. Bývají

Obrázek divadelní cedule z Regionálního muzea v Teplicích

vystavovány, pojednává o nich řada publikací a článků, takže veřejnost se s nimi může seznámit.

V muzejních knihovnách je bohaté zastoupena regionální literatura a tisky regionálních tiskáren, také v nich bývají uloženy literární a jiné pozůstalosti, pokud nejsou uloženy v archivech. Dále tiskoviny vydávané různými spolky, divadelními společnostmi apod., které dokládají společenskou, vlastivědnou, hospodářskou, historickou či přírodovědeckou aktivitu v určitém místě či regionu. Jsou to často sbírky více méně archivní povahy, které jsou velmi zajímavé a cenné a mnohde čekající na důkladné zpracování.

Poměrně bohatě jsou v muzejních knihovnách zastoupeny výstavní katalogy, katalogy sbírek muzeí a galerií, aukční katalogy, firemní katalogy a vzorníky. Snahou knihoven je tyto dokumenty podrobněji zpracovat, aby informace v nich obsažené byly snáze vyhledatelné pro uživatele.

V katalogích hledají badatelé historii muzejního předmětu, cestu od původního vlastníka či naleziště až po jeho umístění v muzeu. Mohou

se v nich najít informace o zásahu restaurátorů, o místech, kde byl předmět dříve vystaven apod. Ve vědecky zpracovaných katalogích se dá zjistit mnohé o tvůrcích uměleckých děl a souvislostech jejich vzniku. Jedná-li se o prodejní výstavy, bývají v katalogích uvedené ceny. V aukčních katalogích je uvedena vyvolávací cena, cena odhadce a někdy bývá vložen list s dosaženými cenami. Firemní katalogy a vzorníky dokládají produkci jednotlivých firem, někdy uvádějí i ceny.

K dalším tiskovinám uchovávaným v muzejních knihovnách patří noty, atlasy, mapy, plány, drobná grafika, ex libris, pohlednice, svaté obrázky, kramářské tisky, taneční pořádky, kalendáře, plakáty apod.

Muzejní knihovny uchovávají také sbírky fotografií, skleněných fotografických desek, diapositivů, filmů a nově i DVD. Všechna tato média zachycují podoby lokalit, staveb, etnik, lidí, nástrojů a oděvů. Dokládají lidské zvyky, práci i způsob zábavy. Jsou na nich záznamy z archeologických vykopávek, záznamy postupů různých řemeslných technik. Nověji se také zaznamenávají vernisáže, akce muzea a podobně. Především sbírky historických fotografií jsou vyhledávanými doklady ilustrujícími minulost a současně jsou i výborným pramenem pro badatele.

Jako zajímavost můžeme uvést, že v některých knihovných fondech muzejních knihoven se nacházejí i knihy jako umělecké objekty. Dále se zmíníme o méně běžných dokumentech, které se často vážou k regionu či odbornému zaměření muzea. Plakátkům, které zvaly na divadelní ochotnická či profesionální představení, se dříve říkalo divadelní cedule. Informovaly o tom, kde se bude představení konat, jaká hra bude předvedena a kdo vystoupí. Zvaly na vystoupení baletu, hudebníků, zpěváků, kouzelníků apod.

K didaktickým účelům se používaly ve školách učební tabule. Většina z nás si na ně vzpomene, jak visely na stěnách tříd. Byly na nich obrázky zvířat, rostlin, ale také příklady zdravé výživy, hygienických úkolů, znázorňovaly obchod, přepravu zboží, průmysl a řemesla. Krásnou sbírku těchto tabulí má Pedagogické muzeum v Praze.

V mnoha muzejních knihovnách se nacházejí také předlohy. Ve městech, kde se v 19. století

rozvíjel průmysl, byly zakládány odborné školy – sklářské, textilní apod. Řada muzeí také měla dříve ve svém názvu „uměleckoprůmyslové muzeum“ (např. Západočeské uměleckoprůmyslové muzeum v Plzni). Muzejní knihovny v těchto místech pak sloužily jako odborné knihovny. A právě v nich se uplatňovaly tzv. předlohy. Byly to na tuhých kartonech nalepené buď tištěné, nebo kreslené, později i fotografované příklady uměleckého zpracování určitého materiálu v minulosti. Jednalo se o reprodukcce dekorací – pro nábytkářské dřevorezby, výrobky ze skla, prostých i drahých kovů, malířské, štukatéřské práce, architektonické prvky apod. Užívání předloh pro práci řemeslníků ustávalo ve 30. letech 20. stol. hlavně pro změnu uměleckého vkusu. Nyní slouží jako neocenitelné zdroje vzorů a příkladů restaurátorům a výrobcům replik uměleckých předmětů.

Ve fondech muzejních knihoven se také nacházejí textilní vzorníky. Jsou to vlastně knihy, často velkých rozměrů, ve kterých jsou nalepeny buď náčrty vzorů, nebo malé vzorky látek.

Starší textilní vzorníky jsou dokladem rozvoje textilního průmyslu v Čechách a většinou pocházejí z 19. století. Sloužily obchodníkům, kteří si z nich vybírali vzory, o kterých se domnívali, že půjdou dobře na odbyt. Podle vybraných vzorů se vyráběly především tištěné látky. Dobře zpracovaná sbírka těchto textilních vzorníků je v knihovně Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě. Tyto vzorníky byly i zdigitalizovány v rámci projektu *Česká Lípa v evropském pásmu textilu*. V Textilním muzeu v České Skalici nebo v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze jsou starší textilní vzorníky součástí sbírkového fondu a mladší, tj. především z 2. pol. 20. stol., jsou již součástí běžného knižního fondu.

Obrázky v příloze na třetí straně obálky *Čtenáře* jsou vybrány z příspěvků a prezentací kolegyně knihovnic, které zazněly o těchto speciálních fondech na seminářích muzejních knihovnic v minulých letech.

(Na celé prezentace je možné se podívat buď na stránkách Asociace muzeí a galerií ČR www.cz-museums.cz v rubrice knihovnická komise, nebo na stránkách Uměleckoprůmyslového muzea v Praze www.knihovna.upm.cz v rubrice muzejním knihovnám.)

Středočeský Kramerius potřetí

Foto Lenka Juračková

Na malé slavnosti konané 9. října 2014 ve studovně Středočeské vědecké knihovny v Kladně převzalo pět dobrovolných knihovnic titul *Středočeský Kramerius – Nejlepší neprofesionální knihovnik Středočeského kraje*, který od roku 2012 uděluje Středočeský kraj. Smyslem ocenění je poděkovat za časově náročnou a často přehlíženou práci knihovnicům v malých knihovnách a motivovat další k jejich následování. Tam, kde se podaří přetvořit „půjčovnu knih“ v komunitní centrum obce, získávají obyvatelé místo setkávání, vzdělávání a společenského života pro všechny generace, a to je také jedno z hodnotících kritérií pro nominaci na ocenění. Jeho součástí je kromě diplomu i finanční částka a samolepka, která může už při příchodu do knihovny upozornit domácnosti, že jejich, ve většině případů paní knihovnice, se řadí k „pokračovatelům“ díla buditele, knihovníka, knihkupce a nakladatele V. M. Krameria.

Příjemnou atmosféru čtvrtého dopoledne umocnilo vystoupení dětského pěveckého sboru Sluníčko z 5. základní školy v Kladně, který předvedl ukázky ze svého pestrého repertoáru. Poté následovalo představení jednotlivých knihovnic, které na ocenění navrhuji pověřené knihovny – SVK v Kladně a městské knihovny v Benešově, Kutné Hoře, Mladé Boleslavi a Příbrami. Návrh pak

schvaluje Komise pro kulturu a památkovou péči Středočeského kraje a následně také Rada kraje.

A právě radní pro oblast kultury a památkové péče Ing. Zdeněk Štefek spolu s předsedou Komise pro kulturu a památkovou péči Pavlem Volfem ocenění osobně předávali. Z. Štefek ve svém vystoupení poděkoval knihovnicím za jejich práci pro druhé, za čas, který tomu věnují, a vyjádřil radost nad tím, že takoví lidé mezi námi existují. Mezi gratulanty nechyběli ani představitelé obcí, kteří si rovněž práce „svých“ knihovnic váží a knihovnu považují za důležité a nezastupitelné místo v organismu obce.

Ocenění převzaly (na fotografii zleva):

Melanie MORAVCOVÁ, Obecní knihovna Kounice (region Kutná Hora);

Mgr. Alena SAHÁNKOVÁ, Všenorská knihovna a Informační centrum Berounka (region Příbram);

Věra BÍLÁ, Místní knihovna v Obřívství (region Mladá Boleslav);

Mgr. Jana KOUŘIMSKÁ, Knihovna Velké Přílepy (region Kladno);

Marie KRAUSOVÁ, Obecní knihovna v Olbramovicích (region Benešov).

Redakce *Čtenáře* všem oceněným knihovnicím upřímně blahopřeje!

OLGA VAŠKOVÁ

*.OBECNIKNIHOVNA.CZ v Obecní knihovně Chrustenice

**K letošnému Týdnu knihoven čtenáři chrustenic-
ké knihovny dostali opravdu velký dárek – elekt-
ronický knihovní katalog.**

Historie aneb Jak to začalo

Obecní knihovnu v Chrustenicích jsem přebírala v květnu 2010. Knihovna disponovala téměř 4000 knih, téměř čtvrtina fondu však byla zastaralá. Přírůstkový seznam v excelové podobě se vedl od roku 2005. První dva roky jsem věnovala různým kulturním akcím, které by pozvedly vědomí o existenci knihovny. V roce 2013 jsme se pustili do větší rekonstrukce naší knihovny. Každý knihovník si dokáže představit, co znamená rekonstrukce.¹ Do knihovních regálů se nevrátilo přes 1000 titulů. Knihovní fond byl vyčištěn a začali jsme prozkoumávat možnosti, jak 900 obyvatelům Chrustenic ještě více přiblížit knihovnu pomocí online knihovního katalogu.

Výběr knihovního systému

V knihovně disponujeme pouze notebookem, takže jsme nejdříve začali prověřovat online systémy. Dokonce jsme aktivně zkusili Library-Thing². Bohužel služba začala mít značné výpadky, proto jsme ji opustili.

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, která je naší pověřenou knihovnou, automatizaci podporuje, nemůže ale poskytnout regionální systém, protože jej nemá a v nejbližší budoucnosti jej ani neplánuje. Nemohli jsme proto např. využít systém REKS a popravdě jsme po něm ani netoužili. Zúčastnila jsem se několika přednášek na téma Evergreen, ale dostávala jsem spíše náznaky, že pro malou knihovnu je nevhodný. Do toho přišel email do konference Knihovna s informací o novém systému *.obecniknihovna.cz³.

Systém *.obecniknihovna.cz jsme po referenci již zúčastněné knihovny a konzultaci s pověřenou knihovnou zvolili a to z několika důvodů:

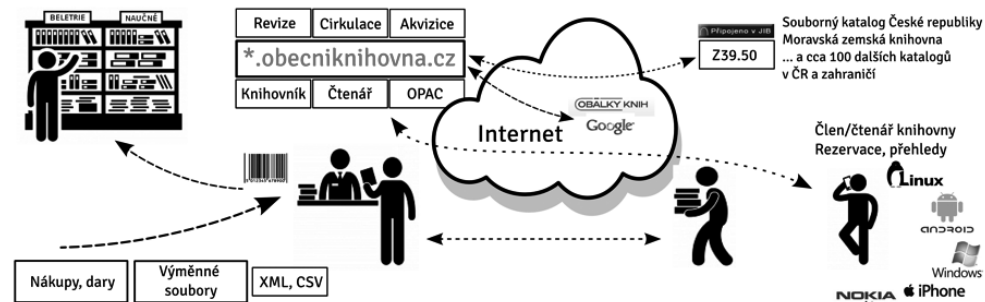
- nižší pořizovací a udržovací finanční náklady oproti klasickým systémům (Clavius, KPwin, Verbis);
- není potřeba zakoupit výkonnější počítač pro knihovníka či dražší zařízení typu server;
- modul administrace je přístupný odkudkoliv, není vázaný na pracovní stanici v knihovně, do katalogizace lze zapojit dobrovolníky, kteří by nebyli vázáni na provoz knihovny.

Systém je primárně určen pro menší obecní a městské knihovny. Svoji funkcionalitou a kapacitou však může zpracovávat statisíce záznamů – je založen na moderních a stabilních technologiích, jako jsou SQL, Unix, virtuální zálohované servery. Systém je provozován v prostředí profesionálního datového centra – s patřičným dohledem a administrací.

Systém vytvořila firma Anterix s. r. o., která se zabývá vývojem softwaru, tvorbou webových prezentací či konzultačními službami. Z realizovaných projektů je to zejména několik programů propojujících e-shopy s účetním programem Pohoda, řešících přenos logistických dat do systémů přepravních firem (TOPTRANS, Slovenská pošta atp.), případně dat e-shopů na portály Zboží.cz, Heureka a Google Shopping.

Finanční stránka

Na naši automatizaci jsme podali žádost o grant do VISK 3 – Informační centra veřejných knihoven – ICEKNI. Žádost nám byla schválena a obdrželi jsme celých požadovaných 13 000 (63 % celkových nákladů). Zbývajících 8000 Kč platil náš zřizovatel z rozpočtu.

	Částka	Dotace	Rozpočet
Ruční CCD čtečka, USB, včetně nastavení	1 298		x
Etikety 58 x 35, 2 bal.	387		x
Oboustranné vizitky, 85 x 54 mm, 10 listů / 50 vizitek	75		x
Číré etikety na roli, 5000 ks, 58 x 43 mm	944		x
Laminovací fólie 65 x 95, 100 ks	119		x
Úvodní nastavení/instalace	7 260	x	
Školení	4 356		x
Provoz, podpora, aktualizace do 5000 svazků	6 534	x	
CELKEM K ÚHRADĚ	20 972	13 000	7 972

Nutno podotknout, že konečná částka se od návrhu rozpočtu lišila pouze v desetikorunách a platila se až v srpnu po celé instalaci a školení. Všechny důležité připomínky k fungování i ke grafické stránce byly zapracovány v průběhu konfigurace a instalace. Platili jsme tedy již za fungující produkt, který mohl jít rovnou ke čtenářům.

Implementace

Od počátku roku 2014 pokračovala revize fondu a zapisování do excelového přírůstkového seznamu. Ihned poté, co jsme obdrželi finance, začalo aktivní jednání s firmou Anterix. Na základě knihovního řádu a našich požadavků byl nakonfigurován systém a vytvořena WWW prezentace. V červnu jsme požádali NTK o přidělení prefixu čárového kódu a Jednotnou informační bránu o tzv. JIB profil, abychom mohli stahovat bibliografické záznamy. Na konci července proběhlo školení, kdy mi byl důkladně předveden celý systém. V červenci jsme také začali jednat se Středočeskou vědeckou knihovnou o formátech importovaných dat, abychom do systému mohli načíst i výměnný fond, který nám knihovna poskytuje. Do systému lze importovat data vč. čárových kódů, takže s tituly můžeme zacházet jako s vlastním fondem (půjčovat, revidovat). Systém dokáže importovat z Clavia a ARL. První import dat dělala firma Anterix sama (soubor z Kladna se musel

např. nepatrně upravit), další importy již proběhnu v naší režii.

Na začátku srpna proběhl úspěšný import cca 1200 knih z excelového přírůstkového seznamu. Zároveň začalo manuální zadávání knižního fondu. Začalo se nejdříve s klasickou beletrií, která je nejčastěji povinnou četbou. Doufáme, že do konce roku 2014 se podaří zpracovat celý fond knihovny (cca 4000 svazků). V září proběhl import výměnného fondu a začal testovací provoz. Od 6. října 2014 jedeme naostro.

Uvnitř systému

*.obecniknihovna.cz má k dispozici moduly OPAC, Katalogizace, Cirkulace (výpůjčky), Čtenáři, Periodika, Revize. Knihovnik má dále k dispozici správu dat a www, nastavení systému. Na statistiky mu je k dispozici oddíl přehledy.

Všechny moduly jsou poskládány intuitivně. Pokud knihovnik již s nějakým systémem pracoval, přechod na *.obecniknihovna.cz mu nebude dělat žádný problém. Domnívám se, že ani pro méně technicky zdatné knihovníky není systém složitý.

V modulu Katalogizace lze nové bibliografické záznamy vkládat ručně. K jednoduché a rychlé katalogizaci přispívá stahování bibliografických dat přes Z39.50, vyhledávání obálek knih v systému *obalkyknih.cz* a *google pics*. Akvizice jed-

1 <http://knihovnachrustenice.cz/blog/rekonstrukce>
2 <https://www.librarything.com/>
3 <http://www.obecniknihovna.cz/>

Systém katalogizace: Hledat: [] Všechna pole Hledat Všechny záznamy Přihlásit

Z3950 Klient Úprava bibliografických dat: Proč. Gabčík nestřílel

P2P Klient Naposledy upraveno 2014-09-18 09:18:32

Knihovní fond: Uložit Znovu Smazat záznam EDITOVAT

Katalog	Titul*	Proč Gabčík nestřílel
Katalog/výpůjčky	Další údaje o názvu	
Přístupový seznam	Název části	
Účtový seznam	Autor	
Titk carových kódů	Smazat: Kubík, Lubomír	Doborní jméno: Hlavní autor
Výběr kódů k tisku	Smazat: Gabčík, Josef	Doborní jméno: Hlavní autor
Tisková fronta		

notlivých titulů tak probíhá maximálně efektivně a šetří čas knihovníka – např. pouhým načtením ISBN či EAN čárového kódu a přiřazením přírůstkového čísla a ceny. Kromě klasických bibliografických údajů lze doplnit záznam o tzv. štítky (např. recenze, novinka, oblíbený titul). Lze také čtenářům knihu doporučit, zaškrtnutím příslušného políčka se titul bude jako doporučený zobrazovat na úvodní stránce OPACu. Není však nutné zpětně kontrolovat doporučené tituly, čtenáři se zobrazují vždy poslední tři doporučené.

Modul Čtenáři umožňuje vytvořit různé druhy členství s rozdílnou výpůjční dobou, množstvím vypůjčených titulů, různými poplatky. Provádí tisk členských průkazek včetně fotografie a čárového kódu, automatické zaslání emailů o rezervacích a upomínkách (i formou SMS). Vede kompletní evidenci výpůjček, poplatků, komunikací se čtenářem.

Jak jsem již uvedla, firma poskytne knihovně i webovou prezentaci knihovny, ve které je zabudován OPAC. Pokud již knihovna svoje stránky má, lze ponechat pouze OPAC a ostatní záložky přeměrovat na stávající stránky nebo naopak

OPAC do nich zabudovat. Čtenáři mohou v OPACu vyhledávat podle autora, názvu, ISBN, druhu sbírky a volně. Automaticky seskupuje tituly např. podle klasifikace, žánru, autora. Je dostupný jak z běžných prohlížečů, tak i z mobilních zařízení. V rámci OPACu je pro čtenáře k dispozici také správa čtenářského účtu s přehledem vypůjčených titulů, rezervací, termínů.

Co se týče budoucnosti systému... Všechny knihovníky jistě potěší v oddílu přehledů *Roční výkaz o knihovně* s automatickým vyplněním relevantních dat ze systému, ručním doplněním ostatních položek a následnou možností vytvoření datového souboru pro příslušnou regionální knihovnu.

Víc slov snad netřeba, zveme vás na prohlídku našeho katalogu <http://katalog.knihovnachruste.nice.cz/> nebo i dalších knihoven⁴.

4 <http://www.obecn knihovna.cz/reference/>

EVA HUSÁKOVÁ

knihovnachruste@email.cz

Obecní knihovna Chrustenice Chrustenice 69 O knihovně Nápověda Můj účet Novinky

Veřejně přístupný katalog - použijte pokročilé vyhledávání pro snadné a rychlé nalezení dokumentů

Hledat: [Titul]

Doporučujeme/novinky: Případ Masaryk, Sterling, Claire, Masaryk, Jan, Holý, B.

Autor	Forma, žánr
ISBN/ISSN	Druh dokumentu: Všechny druhy dokumentů
Druh sbírky: Všechny sbírky	Knihovna: Všechny lokace

Hledat

Co má společného Portál, GUD a Viktorka? aneb Postřehy z knižního křtu

Vezměme to odzadu... kniha *Viktorka a vesmírná dobrodružství* autorské dvojice Klára Smolíková – Honza Smolík je komiksová publikace pro děti, která je sestavena z příběhů, jež vycházely v časopise *Čtyřlístek* v letech 2004–2010. Dobrodružné příběhy Viktorky, výzkumnice a žákyně galaktické školy, vydalo v ucelené knižní podobě koncem letošního srpna nakladatelství Portál. Kniha byla pokřtěna 3. 9. 2014 v Galerii umění pro děti (GUD) v Praze, kde ji do poloviny října doprovázela také stejnojmenná výstava.

Viktorku na jejích cestách vesmírem doprovází pilot Žabza a mechanik a navigátor Fláj. Pohodlí celé posádky zajišťuje školní výzkumná loď Lítavice. Pro začátek školního roku to bylo vše jako stvořené...

Co mě však na tomto společenství ještě zaujalo?

Klára Smolíková je mimo jiné také jednou z autorek *Čtenáře*, a sousloví „mimo jiné“ zahrnuje opravdu pestrou směsici zájmů: řadu let spolupracovala s dětskými časopisy, píše knížky pro děti a scénáře ke komiksům, počítačovým hrám i večerníčkům. Ráda vymyslí způsoby, jak ze vzdělávání udělat zábavu, a to nejen ve škole, ale i v muzeích, pro která připravuje lektorské programy a aktivity pro hravé návštěvníky.

Honza Smolík ilustruje všechny Klářiny knížky a občas půjčí pastelky i Kláře, tak třeba proto má Viktorka modré vlasy.

Nakladatelství Portál se do propagace *Viktorky* pustilo opravdu s vervou. Že by se nyní jeho produkce zaměřila především na dětský komiks? I tato slova s nadsázkou na křtu zazněla. Ale koneckonců, proč ne? Je příjemné vidět v produkci renomovaného nakladatele nový žánr.

Kmotrem knihy se stal **Tomáš Prokůpek**, který se zabývá dějinami i současností českého komiksu a je autorem několika odborných publikací a mnoha článků na toto téma.

Galerie umění pro děti v Praze je velmi příjemným prostorem pro trávení inspirativních chvil rodin s dětmi. Nachází se v rodném domě Franze Kafky – coby kamenem dohodil od Staroměstského náměstí, za kostelem sv. Mikuláše. Určitě

se tam někdy zastavte. Program je pestrý.

Po celou dobu výstavy probíhaly také lektorské programy pro školy. Nyní se hledají další místa pro výstavu a autorka ráda přijede do knihoven s Viktorkou a pracovními listy na besedu o komiksu.

Přišli malí i velcí...

Během vernisáže bylo třeba dávat si pozor, kam si stoupnete...

Klára Smolíková a v pozadí Viktorka se svými společníky

LENKA ŠIMKOVÁ ctenar@svkkl.cz

Foto Petr Ráček

Digitální demence

Upoutala mě recenze na knihu, jejíž název je uveden v titulku tohoto příspěvku, protože jsem zrovna řešila otázku, zda vnuk potřebuje do první třídy mobil. A zaujal mě také její podnázev *Jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Protože knihu napsal odborník, nejvýznamnější německý badatel v oblasti neurovědy **Manfred Spitzer**, chtěla jsem znát jeho názor na používání médií, a také to, jaká východiska nabízí.

Ještě než napíšu svůj postřeh o samotné knize, představím krátce autora: Manfred Spitzer (nar. 1958) vystudoval medicínu, psychologii a filozofii. Nakonec se zaměřil na obor psychiatrie. Dvakrát působil jako hostující profesor na Harvardu. Vede univerzitní psychiatrickou kliniku v Ulmu a Centrum pro výzkum učení a neurologie. Má na kontě řadu vydaných knih, mimo jiné i bestseller *Lernen: Gehirnforschung und die Schule des Lebens* (Učení: Výzkum mozku a škola života, 2002). Kniha vyšla v Německu v roce 2012, do češtiny ji přeložil František Ryčl.

Po přečtení několika prvních stránek jsem byla dost otřesena skutečnostmi, které člověk tuší, ale když je škodlivost nadužívání všech médií „zhuštěná“ hned na začátek knihy, tak je to „síla“.

Mezi digitální média zařazuje autor počítače, smartphony, herní konzole, ale i televizi. Nepochybuje, že v názírání na média jsme ovlivněni reklamou a lobbingem softwarových a telekomunikačních firem, navíc rodiče mají strach ze sociálního vyloučení svých dětí, když nebudou mít přístup k digitálním médiím.

„Digitální demence“ je název syndromu, který popsali lékaři v Jižní Koreji, kde jsou informační technologie na vysoké úrovni, a oni si všimli, že u mladých dospělých se stále častěji vyskytují poruchy paměti, pozornosti a soustředění, ale také emocionální zploštění a celková otupělost.

Proto se jako nit celou knihou táhne varování nadměrné „konzumace“ médií hlavně mladistvými, ale nyní již i dětmi. Autor se odvolává především na vědecké studie, analýzy i experimenty, které nedokazují nic pozitivního. Sice je řada vědeckých poznatků z USA, kde je podle mě všechno trochu jinak, ale ani studie nebo experimenty z Evropy nejsou nijak povzbudivé.

Jestli vás zajímá, jak funguje mozek při učení, v knize je tento proces vysvětlen bez velkého množství odborných výrazů a srozumitelně pro běžné chápání. A právě na základech fungování mozku zpochybňuje autor vliv digitálních médií na účinnost učení. Navíc uvádí, že žádná nezávislá studie, která by vyhodnotila zavedení počítačů (a internetu) do škol a jejich pozitivní dopad na efektivnější učení, neexistuje. Všechny studie iniciovaly a sponzorovaly počítačové firmy a telefonní společnosti, které mají samozřejmě ekonomické zájmy. Zdůrazňuje také, že přímý osobní kontakt vede k emocionálnějšímu (což je velmi důležité), kvalitnějšímu a hlubšímu zpracování informací než výrazně redukovaný (ochuzený) kontakt prostřednictvím monitoru a klávesnice. Jde hlavně o učení v předškolních zařízeních a základním školství. K dobrému učení nepřispívají ani interaktivní tabule – jen se kopíruje, přetahuje, ale nepíše se, což nepřispívá rozvoji mozku, rozvoji psaní a čtení. Zajímavá je též pasáž o rozvoji mozku při počítání na prstech u malých dětí (znáte čínský způsob počítání na prstech?).

U používání internetu M. Spitzer zdůrazňuje anonymitu (tudíž není zodpovědnost), kyberšikanu, mobbing. Počítače a internet mění nejen naše myšlení, paměť a pozornost, ale také naše SOCIÁLNÍ VZTAHY. Užívání digitálních médií je také spojeno s menším množstvím spánku a s obezitou. Sociální média škodí hlavně dětem od osmi do dvanácti let. Autor zdůrazňuje, že v raném věku nenaučí média děti NIC, protože děti potřebují kontakt s osobou, potřebují vidět ústa, celý obličej s vyjadřovanými emocemi. Doporučuje denní předčítání, které má pozitivní vliv na vývoj řeči.

V knize je opravdu velké množství témat k zamyšlení, například používání metody Ctrl+C a Ctrl+V namísto čtení a psaní; Facebook namísto face to face; Laptopy ve školce; Digitální hry: špatné známky; Multitasking: narušená pozornost a další.

Slyšeli jste o *Generation Google*? Tak se označují mladí lidé narození po roce 1993, kteří prakticky vůbec neznají dobu bez počítačů. Prý má tato ge-

nerace „zvláštní schopnosti a dovednosti“ při používání informační a komunikační techniky. Vědci z British Library provedli analýzu (v knize jsou srozumitelně popsány postupy), z které vyplývá, že tato tvrzení jsou *mýtem*. Googlovská generace nemá žádné větší schopnosti v zacházení s internetem, za posledních 25 let nedošlo v tomto směru k žádnému zlepšení a ani k zhoršení. Pro „fundované vyhledávání na síti totiž člověk potřebuje solidní základní vzdělání a především znalosti z dotyčného oboru“, jinak žádné nové informace nenajde.

Jedna celá kapitola se také dotýká e-knih, konkrétně e-učebnic. V USA, kde je chtějí masivně „prosádit“ místo knih papírových, se vědci zeptali vysokoškoláků, z čeho by se raději učili? A výsledek všechny překvapil, protože 75 procent by dalo přednost papírové knize.

Poslední, a nijak krátká kapitola knihy je nazvaná *Co dělat?* Autor ví, že „digitální média jsou součástí naší kultury. Zvyšují produktivitu práce,

ulehčují život a představují velký zábavný faktor“. Takže nechce média odstranit, ale obrací se na jedince a uvádí několik praktických tipů, jak pro sebe něco udělat.

A pak... Již na začátku knihy jsem se dočetla: „Pacienti se často ptají, co mají dělat, aby si udrželi duševní zdraví. Odpověď zní – zahodte křížovky, zahodte sudoku a BĚŽTE BĚHAT!“ Tolik užitečných informací, kolik jich tato kniha obsahuje, se do krátkého článku nevejde. Já vám doporučuji přečíst si ji, nebo alespoň prolistovat... Vždy vás v ní něco zaujme.

Myslím, že její prostudování bude přínosem i pro náš obor. Já v knize vidím potvrzení správného směru naší knihovnické práce (z pohledu knihovnice veřejné knihovny). Protože knihovny se svým předčítáním (rozvoj slovní zásoby), výtvarnými dílnami (motorická paměť), sdružováním lidí (snížení sociálního vyloučení) jsou významnou nadstavbou vzdělávání a učení se.

JIŘINA SOUKUPOVÁ soukupova@kjd.pb.cz

ČTENÁŘ INFORMUJE

VYHLÁŠENÍ DOTAČNÍCH PROGRAMŮ MK ČR NA ROK 2015

Ministerstvo kultury – odbor umění, literatury a knihoven vyhláší výběrové dotační řízení pro rok 2015

na poskytnutí dotací provozovatelům knihoven evidovaných dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a občanská sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, a pro spolky podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora, pro podprogram VISK 3, VISK 8 a pro Knihovnu 21. století též pro zájmová sdružení právnických osob podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora **na nekomerční projekty z oblasti knihoven.**

1) Program: Veřejné informační služby knihoven – VISK

VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků v oblasti ICT

VISK 3 – Informační centra knihoven

VISK 5 – RETROKON

VISK 6 – Memoriae Mundi Series Bohemica

VISK 7 – Kramerius

VISK 8 – Informační zdroje

Linie A – Zajištění dostupnosti informačních zdrojů formou multilicencí

Linie B – Zpřístupnění informačních zdrojů prostřednictvím Jednotné informační brány, oborových informačních bran a Centrálního portálu knihoven

VISK 9 – CASLIN a Národní autority ČR

2) Dotační řízení: Knihovna 21. století – K 21

(podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců, podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením, kulturní, výchovná a vzdělávací činnost).

Příhlášky a stanovené podmínky na adrese:

Ministerstvo kultury, odbor umění, literatury a knihoven, Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1 – Malá Strana; <http://www.mkcr.cz>

VISK též na: <http://visk.nkp.cz/> Knihovna 21. století též na: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Knihovna21.htm

Bližší informace: Mgr. Petra Miturová, tel.: 257 085 216 (VISK 2, 5, 6, 7, 8, 9)

Mgr. Michal Fojtik, tel.: 257 085 357 (VISK 3 a K21)

PhDr. Vít Richter, tel.: 221 663 338

**UZÁVĚRKA:
10. PROSINCE 2014 !!!**

Poznámky historika k historické bibliografii

Čtyři dosud konané mezinárodní konference o historické bibliografii otevřely nový pohled na toto téma. Zatímco na počátku bylo nutné vzájemně si poskytnout základní informace o tom, jaké bibliografie na národní úrovni vlastně existují, postupně bylo možné přistoupit k reálné kooperaci a perspektivně i k zajištění souvztažnosti výsledků bibliografické práce v jednotlivých evropských zemích.¹ Otevřely se možnosti reagovat na globální informační revoluci a zpřístupnit obrovské bohatství informací, které jsou ukryty ve statisících či spíše milionech bibliografických záznamů. Dělo se to pochopitelně a plným právem v rámci oboru historické bibliografie. Protože však žádný obor neexistuje pouze sám pro sebe, ale pravého smyslu nabývá teprve v kontextu dalších disciplín a ve vztahu ke kognitivním potřebám společnosti, otevřely se tu nové vážné otázky. Je toto informační bohatství plně využíváno? A je vůbec přiměřeně využitelné při řešení těch nejobtížnějších problémů současnosti?

Jistě, propojení řady národních bibliografií poskytuje úžasný informační zdroj tomu, kdo zkoumá dějiny významného místa či regionu, kdo zpracovává biografii velké osobnosti nebo se zabývá poměrně snadno pojmenovatelným jevem událostních dějin (válka, revoluce apod.) či některých aspektů historické antropologie. (Ostatně nedávno to exemplárně předvedla prof. Claudia Zey z univerzity v Curychu na jedné známé události ze středověkých dějin při hledání bibliografických informací na téma *Investiturstreit* čili *Investiture Contest*.)² V zásadě jde o jevy, které lze označit jedním nebo

několika málo výstižnými klíčovými slovy. Mnohem obtížnější je situace tam, kde historik pracuje s komplexními problémy, které sice také lze pojmenovat (civilizace, kultura, mezilidské vztahy etc.), ale které mají tolik rozmanitých aspektů, že je střechové pojmenování ani zdaleka nemůže vystihnout. Končí v takovýchto případech úloha historické bibliografie okamžikem, kdy nabídne historikovi obrovské databáze informací s tím, že on už si s nimi nějak poradí?

Vím, že řešení historikova dilematu (co si počít s tím nekonečným a neustále rychle narůstajícím množstvím údajů) není primárním úkolem bibliografa. Práce v oblasti historické bibliografie mi totiž není zcela neznámá. Svou odbornou dráhu jsem roku 1970 začínal jako archivář v jednom středočeském okresním archivu a mým úkolem se stalo mj. zpracování retrospektivní bibliografie k dějinám tohoto regionu. Po několika letech usilovné práce vznikla čtyřsvazková publikace, která i po téměř čtyřiceti letech zůstává východiskem badatelské práce v humanitních disciplínách osvětlujících tento region.³ Při této práci jsem si ověřil, jakou míru systematickosti tato práce vyžaduje a jak promyšlená musí být, aby naplnila svůj záměr. Zmiňuji to jen proto, abych zdůraznil, že nepokládám zpracování historických bibliografií za pouhý servis historické vědě, nýbrž za její integrální součást, a abych ocenil výsledky této činnosti. V českém prostředí jsou historické retrospektivní bibliografie spojeny s velkými jmény 19. století, počínaje zakladatelskou osobností české filologie Josefa

Jungmanna a konče kulturním historikem Čeňkem Zírtem, od počátku 20. století pak s uznávanými badateli až po současnou skupinu bibliografů Historického ústavu Akademie věd ČR v čele s Václavou Horčákovou. Právě proto, že jsem se sám před řadou desetiletí ponořil do bibliografické činnosti a potom jsem již pouze jako vnější pozorovatel sledoval vývoj tohoto oboru, dobře si uvědomuji, jak obrovskou proměnou – především v technologickém smyslu – prošla bibliografická práce v několika uplynulých desetiletích. Neočekávejte tedy ode mne, že bych snad chtěl vstupovat do diskuse o těchto speciálních tématech. Dnes už jsem skutečně jen takovým historikem, který z výsledků historické bibliografie čerpá; zároveň však se nevzdávám uvažování o vývoji historických a dalších humanitních oborů a o tom, jakou úlohu v nich bibliografie sehrává či může sehrávat.

I když historici tráví většinu času analytickou prací a ke skutečné syntéze se dopracují teprve v určitých obdobích svého badatelského vývoje, širší veřejnost dokáže oslovit především svými souhrnnými výsledky. Vytvářet skutečně transnacionální historiografii a oslovovat evropskou společnost je možné v podstatě dvojím způsobem – novým zodpovídáním některých klíčových otázek zejména soudobých dějin (holocaust, stalinismus a totalitní režimy, dynamika hospodářského vývoje atd.), nebo řešením historických problémů civilizačního vývoje v rámci kontroverzního utváření globálního světového systému. Není třeba sahat k tématům o soupeření civilizací v dějinách, někdy stačí hledat odpověď po povaze a vymezení vlastní civilizace. Jako příklad mohu uvést ambiciózní záměr a s ním spjatou konferenci, kterou chystají na rok 2016 Učená společnost České republiky a Historický ústav Akademie věd ČR ve spolupráci s partnerskými institucemi v dalších střeoevropských zemích. Tématem je zdánlivě jednoduchá otázka: *Jak definovat Evropu?*

Na první pohled by se mohlo zdát, že jde o téma jednoduše uchopitelné na geografickém základě a poté specifikované některými charakteristickými rysy evropské kultury, jakými jsou řecká filozofie a umění, římské právo, židovsko-křesťanská tradice, osvícenství a technologická modernizace industriální doby.

I kdybychom přijali tento zjednodušený model, představme si jen, jak složitá bude heuristická příprava, samozřejmě vycházející z kvalitních bibliografických podkladů. Jakmile však přistoupíme ke zvolené problematice pozorněji, uvědomíme si, že se nám otvírá téměř bezbřehá škála dílčích témat ve smyslu oborovém, tematickém, chronologickém a prostorovém. I když se rozhodneme pro přístup primárně historický, nemůžeme odhlédnout od aspektů filozofie a religionistiky, sociologie, sociální psychologie a právních věd, uměnovědy, dějin přírodních věd a techniky a řady dalších oborů. Máme však k dispozici bibliografie, které by nám poskytly dostatečné informace o všech zmíněných a souvisejících oborech?

Při detailnějším pohledu se škála témat, jež vyplývají z vnitřní diferenciaci Evropy a z jejích vztahů s ostatními kontinenty, dále rozrůstá. Neboť každá dílčí odpověď nabízí novou tematizaci a předběžné odpovědi zpochybňuje. Lze počátky Evropy skutečně nalézt na území dnešního Řecka, nebo se utvářely v širším Středo-moří, v Egyptě a na Blízkém východě? Jak pojmut náboženskou a politickou diferenciaci Evropy v prvním a druhém století křesťanského letopočtu, když se interpretační pohledy z různých stran kontinentu výrazně liší? Jak hodnotit vzestup Evropy v 15.–20. století, když jej část světové (zejména revizionistické) historiografie pokládá za výsledek jednostranné exploatace ostatních kontinentů Evropy? A takových otázek by bylo možné stavět dlouhou řadu. Při hledání odpovědi na každou z nich nemůžeme jednoduše odkázat pouze na stanovisko a interpretační přístup historika z jedné strany, ale musíme brát v úvahu rozdílné a protichůdné názory nejméně dvou, většinou však několika zainteresovaných stran. Toto jsou důležité faktory, které už přípravnou heuristickou fází výzkumu neobyčejně komplikují.

Jestliže předpokládáme historikovu principiální snahu o komplexní pochopení tématu, pak musíme připustit, že jeho výsledná interpretace bude do značné míry záviset na úrovni jeho informovanosti o tom, kam až dosud dospěli jiní badatelé v historiografii a v dalších přidružených oborech, a to badatelé v různých zemích Evropy a světa, badatelé publikující nejen v kongresových či velkých západních jaz-
y-
y-

- 1 Václava Horčáková – Kristina Rexová, *Mezinárodní konference o historických bibliografiích*, Český časopis historický (ČČH) 106, 2008, s. 206–209; V. Horčáková – K. Rexová, *Konference o historických bibliografiích*, ČČH 107, 2009, s. 696–698; Stefan Wiederkehr, *The Third Conference on European Historical Bibliographies*. 3. 12. 2009–4. 12. 2009, *Den Haag*, in: *H-Soz-u-Kult*, 24.02.2010, <http://hsozkult.geschichte.hu-berlin.de/tagungsberichte/id=3007>.
- 2 Claudia Zey, *Was erwartet die Geschichtswissenschaft von der Fachbibliographie der Zukunft?* In: *Workshop Die geschichtswissenschaftliche Fachbibliographie der Zukunft – moderne Informationsdienstleistungen für Historiker* (Historisches Kolleg, München, 8.–9. 4. 2013).
- 3 Ludmila Pánková – Jaroslav Pánek, *Bibliografie historicko-vlastivědné literatury okresu Benešov, I–IV*, Benešov 1979–1980.

cích, ale přinejmenším také v jazycích slovan-
ské poloviny Evropy. Půjde-li nám o přípravu
podkladů pro skutečně komplexní odpověď na
centrální otázku, pak zjistíme, že již na počátku
stojíme před velkým úkolem na cestě za získá-
ním informací o zdrojích dosud publikovaného
poznání. Úkol, který nezvládne historik bez
bibliografa, ale ani bibliograf bez historika.

Představme si, že by v dohledné době vznikla
obrovská bibliografická databáze, která by vy-
hověla nárokům na všeobecné propojení retro-
spektivních historických bibliografií evropských
zemí s analogickými bibliografiemi zmíněných
zainteresovaných oborů. Byl by to skvělý výse-
dek práce bibliografů a informatiků, který by
bezpochyby vděčně využívaly tisíce humanit-
ních vědců na celém světě. Absolutní většina
z nich by pracovala s klíčovými slovy a vybírala
by si bibliografické údaje, které by každý
jednotlivý badatel dokázal zvládnout v reál-
ném čase a při svých (omezených) jazykových
schopnostech. Není pochyb o tom, že by se
výběr týkal především textů v angličtině a že by
byl velmi úzký v porovnání s bohatstvím infor-
mací, jež by takováto bibliografická megabáze
nabízela.

Historici, kteří by se chtěli věnovat komplex-
ním tématům, by si buď programově zvolili
silně redukovanou základnu svého výzkumu
(čímž by už v první etapě výzkumu rezignovali
na mnohostrannou vyváženost pohledu), nebo
by se potýkali se zoufalstvím nad nezvládnutel-
ností zvoleného úkolu. Uvědomíme-li si, jakou
rychlostí narůstá počet informací (vždyť jen
čeští historici, reprezentující desetimilionový
národ, produkují každoročně přes deset tisíc
bibliografických položek),⁴ musíme připustit,
že o mnoho více by se s takovou bibliografií
učinit nedalo. Obrovské informační databáze
samy o sobě a přístup do nich bohužel podpo-
rují dvě únikové, rozhodně nikoli optimální
cesty. První vede k atomizaci výzkumu v huma-
nitních oborech, jejichž výsledky jsou stále více
omezeny na izolované detaily, které zajímají

pouze velmi omezený okruh odborníků a které
nejdou dostatečně integrovány do celistvého
proudu poznávání ani ve vlastní vědní discipl-
íně. Druhá tendence se snaží odpoutat od
„detailů“, nebere na vědomí získané poznatky,
vzdaluje se jim a volně „teoretizuje“ o téma-
tech, která by si zasloužila důkladné prozkou-
mání. Obojí je pochopitelné, neboť pracovní
a časová kapacita každého badatele je omezená
a ne pro každé důležité téma lze sestavit
početný řešitelský tým, který by se jím po léta
zabýval. Sotva lze pochybovat o tom, že tento
přístup nepřispívá ke zvyšování prestiže huma-
nitních oborů v současné kompetitivní společ-
nosti.⁵

Co si však mají počít bibliografové v para-
doxní situaci, kdy s maximálním nasazením vy-
excerpují a zpřístupní takové množství dat, že
je potenciální uživatelé – historici – ani nestí-
hají vzít na vědomí, natož pak vědecky využít?
Mají se spokojit s tím, že vytvářejí bibliografie
jakožto informační thesaurus, který patří ke
kulturnímu dědictví každé vyspělé společnosti?
Nebo mají snížit své nároky a vytvářet pouze
selektivní bibliografie? Nejjednodušším přístu-
pem by bylo omezení excerpční základny ná-
rodních i mnohostranných mezinárodních
bibliografií – buď redukcí počtu excerpovaných
časopisů, nebo výběrem žánrů. V prvním pří-
padě by se jistou oporou mohly stát například
časopisy evidované v seznamu ERIH – Euro-
pean Reference Index for the Humanities. Ne-
myslím, že by to bylo ku prospěchu věci. Neboť
ERIH i jiné výběrové seznamy vznikaly z velké
části na základě iniciativy vydavatelů periodik,
tedy do značné míry nahodile a nerovnovážně;
takto vzniklé mezery v nich byly při kategori-
zaci (činností oborových komisí European
Science Foundation) jen v malé míře doplňo-
vány, tentokrát již z iniciativy členů hodnotící
komise. Navíc redakce některých časopisů po-
kládaly kritéria hodnocení za nesprávná a od-
mítly své začlenění do ERIH; takto vypadla celá
skupina významných časopisů k dějinám pří-

rodních věd.⁶ Snížení počtu excerpovaných čas-
opisů podle vnějších evaluačních měřítek ne-
lze doporučit, neboť by nepochybně ochudilo
a zkrátilo aktuální stav historického poznání.

Pokud by při vytváření bibliografií došlo k re-
dukci „menších žánrů“, patrně by to postihlo
především recenze, ale tím bychom ztráceli evi-
denci o dialogu uvnitř historických věd a sami
bychom se zbavili nástroje k objektivnější hier-
archizaci poznatků. I to by byl velmi chybný
krok. Zdá se tedy, že východiskem solidní histo-
rické bibliografie by mělo zůstat **úplné podchy-
cení všech odborných historických monogra-
fií, vědeckých článků a recenzí** vydaných
v oblasti, kterou daná bibliografie pokrývá.
Nezbývá než přijmout skutečnost, že narůstá-
jící množství bibliografického materiálu je spe-
cifickou daností historiografie, která se – na
rozdíl od *sciences* – nikdy nemůže zcela odříz-
nout od starších výsledků bádání a periodicky
se k nim vrací jako k podhoubí, z něhož vyrůstá
aktuální historické poznání.

Znovu se tak ocitáme ve slepé uličce, v níž
bibliograf vytváří relativně úplnou evidenci in-
formačních zdrojů, zatímco historik ji nedoká-
že komplexně zvládnout a z nezbytnosti před
touto kvantitou kapituluje. Existuje tu nějaké
vědecky ospravedlnitelné východisko? Domní-
vám se, že ano, ale není to cesta ani snadná ani
krátkodobá. Podle mého názoru vyžaduje in-
tenzivní a cílevědomou spolupráci historiků
a historických bibliografů a položení některých
nových akcentů v historické činnosti.

Historici dávno vědí, že při zpracování ja-
kéhokoli širšího tématu nezvládnou všechny
zachované primární prameny, proto využívají
edice (příčemž kritické edice jsou samy o sobě
svého druhu interpretací pramenů) nebo se
opírají o analytické rozborů a hodnocení jiných
historiků, svých předchůdců. Stejný přístup,
daný omezenou pracovní kapacitou jednotli-
vých badatelů či týmů, se nevztahuje pouze na
primární prameny, ale i na historickou litera-
turu a podle mého názoru se postupně prosadí
i ve vztahu k sekundárním zdrojům. Podobně
jako jsou vydávány – ať již tištěnou či elektro-
nickou formou – **bibliografie**, vznikají **soupisy**

pramenů, aby se v nich vůbec historici vyznali.
To již odpovídá současnému provozu v oboru
historiografie.

Další stupně jsou v tomto zrcadlovém odrazu
činnosti historika a bibliografa zatím méně ob-
vyklé, ačkoli by paralela byla na místě. **Kritic-
kým edicím pramenů** by svou povahou plně
odpovídaly **selektivně hodnotící, tematicky
zaměřené anotované bibliografie**, na nichž by
ovšem museli spolupracovat historici. Částeč-
ně se to již děje (např. v internetové bibliografii
CEJSH – Central European Journal of Social
Sciences and Humanities), byť spíše v zájmu
prezentace vědeckých výsledků několika stře-
doevropských zemí, než v úsilí o systematické
zpřístupnění historiografických poznatků. Nic-
méně tuto formu anotované bibliografie poklá-
dám za velice perspektivní ze dvou hlavních dů-
vodů: Především zpřístupňuje alespoň některé
nejdůležitější výsledky jedné části evropských
humanitních věd celému světu; navíc to činí
v angličtině, ačkoli anotované publikace vyšly
původně v polštině, češtině, maďarštině a dal-
ších jazycích, jež zůstávají většinou západních
badatelů nedostupnými. Nikdo neočekává, že
čtenáři těchto anglických souhrnů budou číst
celé anotované studie; naopak, zde se pracuje
s předpokladem, že poznatky vycházející ze
zemí ležících za někdejší železnou oponou
budou vzaty v úvahu – při syntetických, srovná-
vacích a podobných výzkumech – v této kon-
denzované podobě, a využity s minimem vyna-
loženého času.

Vyšší formou zpřístupnění nových poznatků
je systematická recenzní činnost, jakou v na-
šem prostoru zajišťuje např. elektronický portál
H-Soz-u-Kult. Tam však jde o hodnocení jed-
notlivých knih a jejich výběr hodně záleží na
tom, zda se pro jednotlivé tituly najde vhodný
recenzent. Pro mezinárodní předávání po-
znatků by bylo účinnější rozvinutí poněkud ná-
ročnější formy hodnocení historiografických
výsledků, a to v podobě **recenzních článků –
review articles**, jaké – byť v nedostatečném
množství – vydává řada vedoucích národních
časopisů v oboru historických věd. Jejich psaní
klade značné nároky na odbornost a při mezi-

4 Při zpracování *Bibliografie dějin Českých zemí* bylo na počátku 21. století ročně zpracováno kolem 15 000 záznamů
a do ročenky, tehdy ještě vydávané tiskem, zahrnuto asi 9000 bibliografických záznamů; V. Horčáková – K. Rexová,
Mezinárodní konference o historických bibliografiích, s. 207.

5 O nedostatečné recepci poznatků historických věd mezi jednotlivými národními historiografiemi pojednává – na pří-
kladu české historiografie – např. Jiří Pešek, *Die deutsche Rezeption der tschechischen Publikationen zur moder-
nen Geschichte und zur Zeitgeschichte*, ČČH 110, 2012, s. 575–595; Jaroslav Pánek, *Die tschechische Historio-
graphie und die Welt*, ČČH 110, 2012, s. 482–500.

6 Touto problematikou jsem se zabýval ve studii *Regionální historické časopisy v evropském kontextu*,
in: Jaroslav Pánek – Eva Procházková (ed.), *Regionální historická periodika a jejich místo v historiografii*, Benešov –
Vlašim 2012, s. 13–28.

Nízké pudy dětských čtenářů čili rejžování knižních pokladů

S dnešními dětmi to jde z kopce. Soudloví „dnešní děti“ spolehlivě provází nářky, kritiku, posteskutí, negativní hodnocení nejmladší české generace. Lamentování nad dětmi patří jaksí přirozeně k životu dospělých v každé době a určitě se nedá zevšeobecnit, ale obávám se, třebaže nejsem stoupenkyně Mirečků Dušínků, že vskutku přituhuje.

Bohužel nejen české děti, ale populace všeobecně je zdegenerovaná, mění se dost rychle v stádo konzumentů čehokoli. Snad u dětí se dá ještě něco ovlivnit a taky na nich závisí další osudy společnosti.

Proto jako řada dalších dětských knihovníků se pokouším dětem nabízet alternativu k oblbujícím počítačovým zábavám, přitáhnout je do knihovny a z četby knížek dělat cool zážitek. Číst ale nestačí. Je důležité, aby české děti nejen četly, aby více četly, ale aby i lépe četly. Aby tomu, co čtou, také rozuměly. Aby přemýšlely. Vytvářely si vlastní názory. Zaujímalý postoje.

Strach z toho, jací lidé vyrostou z dnešních zvykaných a spotřebitelsky vychovaných dětí v kombinaci s mým vrozeným neklidem a potřebou činnosti, mě dovedl k nápadu na super knihovnickou hru. Aby taková akce fungovala, musela jsem vyjít z toho, jaké děti skutečně jsou, a připravit se na to, že má-li být moje snaha úspěšná, čeká mě hodně práce.

Lov perel, hlubiny skrývající bohatství, exotika, vraky lodí, matně se lesknoucí šperky, zkrátka představy, na které slyší kluci i holky. Idea a název se tváří romanticky a oduševněle, úspěch hry je však postaven na tom, že její pravidla vycházejí vstříc dětské pohodlnosti spojené s nesaostatností a materiálním založením, které je našim dětem (a nám všem) tolik vlastní... Jinými slovy, rozhodla jsem se ve jménu rozvoje hodnot duchovních použít prostředky vpravdě kapitalistické. Podotýkám, že jako podnikatel ze staré školy, který si všechno udělal na koleně, neteuluje a tvrdě maká.

Na začátku bylo kolem 50 knih – perlorodek, tedy titulů, ke kterým jsem já a později i moje kolegyně vymyslely vždy dvě sady otázek na míru. Povinné otázky jsou vždy prověrkou toho, jestli čtenář skutečně danou knihu přelouskal. Za jejich zodpovězení dítě dostává odměnu ve formě skvostné bižu perly. Pak jsou u knihy otázky nepovinné a tam jde o kvalitu čtenářství, využití vlastních životních zkušeností, nošení se do vlastního nitra, emoce, zkrátka duševní námahu.

Jisté je, že bez hmatatelné motivace by se na nošení do vlastního nitra každé děčko velmi rychle vykašlalo. Ukázalo se, že děti pracují s knihami velmi ochotně a pilně, pokud za svou práci bezprostředně získávají honorář. Kromě této dějiny dobře prověřené motivace dost pomáhá i skutečnost, že pracují s efektním ready made hracím listem, který dostanou v knihovně na papíru, a tak pak už jen hezky vyplňují. Podnikatel ze staré školy a hračka v jedné osobě na koleně realizoval emisi speciální knihovnické měny,

národně srovnávacím pojetí na jazykové znalosti autora, ale neobejde se bez dostatečného **bibliografického zázemí**. Právě zde se otvírá velký prostor pro spolupráci historiků a bibliografů, jejichž společnou ambicí by se mohlo stát psaní kvalitních recenzních článků na klíčová témata historického výzkumu. O ně by se opět mohli opírat i ti historici, kteří nikdy nezvládnou „menší“ evropské jazyky, aby jejich ponětí o dějinách Evropy nekončilo na Labi a Šumavě.

Vzájemná komplementarita historika a bibliografa vystupuje do popředí také u dalších historiografických žánrů. Pomineme-li analytické studie a monografie, kde autor většinou vystačí s využitím dostupných bibliografií nebo s konzultacemi u zasvěcených bibliografů, pak jde především o velká syntetická díla a mnohasvazkové sumarizační práce. Především posledně zmíněný žánr si zaslouží zvláštní pozornost. **Historické encyklopedie a biografické lexikony** se staly neodmyslitelnou složkou kulturní reprezentace vyspělých národů. Zaujímají však nepominutelné místo také v moderní historiografii, a to jak v rámci jednotlivých států, tak i v mezinárodních vědeckých vztazích. Opět je třeba vzít v úvahu faktickou nezvládnutelnost veškeré literatury ke komplexním a komparativním tématům evropského či euroamerického dosahu a zároveň potřebu, aby v syntetických dílech nebyly soustavně opomíjeny méně známé části našeho kontinentu. Důkladná, kvalitně napsaná **lexikální a biografická hesla, opatřená podrobným bibliografickým aparátem**, mohou do jisté míry kompenzovat neznalost detailních studií a monografií v těžko dostupných jazycích. Biblio-

grafové by se na těchto sumarizačních pracích měli podílet, ale zároveň by je měli vhodným způsobem začleňovat do svých databází. Přirozenou povinností tvůrců těchto publikací by se pak mělo stát jejich vydávání nejen v národních, ale i v kongresových jazycích, jak to v ideální podobě uskutečňují tvůrci Historického lexikonu Švýcarska.⁷

Nechceme-li, aby se neustále rozevíraly pomyslné nůžky mezi prací bibliografů na detailních soupisech vyexcerpované literatury a publikacemi historiků, kteří pro svá atomizovaná témata budou – řečeno s trochou nadsázky – „číst už jen sami sebe“, pak bychom měli usilovat o cílevědomé spojení sil. Nikoli v hierarchickém smyslu bibliografického „servisu“ a historické „vědy“, nýbrž v pochopení dvou komplementárních složek historických věd. Je to žádoucí už dnes a velmi potřebným, snad i pro náš obor životně nezbytným úkolem se to stane v budoucnosti. Vytvářením předpokladů pro snazší předávání poznatků můžeme společně zabránit tomu, aby byla historiografie zahlcena nekonečným množstvím literárních položek, které zůstanou zaklety v bibliografických databázích. A zároveň můžeme vytvořit nové mosty poznání a porozumění mezi národními historiografiemi. Takové mosty potřebujeme i proto, abychom krásné a zároveň složité dějiny našeho kontinentu přijali nikoli jako zdroj nových konfliktů, nýbrž jako společné evropské dědictví.

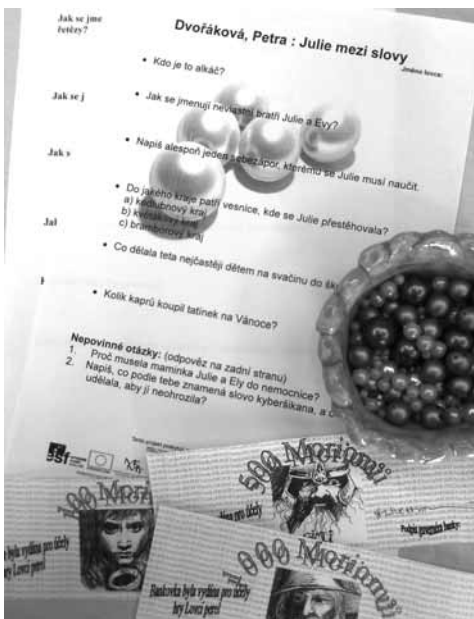
JAROSLAV PÁNEK panek@hiu.cas.cz

Příspěvek zazněl na konferenci ve vile Lanna (Praha 7.–8. 11. 2013)

- 7 Cf. *Continuité et changement dans la lexicographie historique – Kontinuität und Wandel in der historischen Lexikographie* (Schweizerische Geschichtstage – Journées suisses d'Histoire – Congresso Svizzero di Scienze Storiche – Swiss Congress of Historical Sciences 2007), Bulletin du DHS (Dictionnaire historique de la Suisse), Bern 2009; *Das Neue HLS* (Historisches Lexikon der Schweiz), Bern 2010.

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Regionální funkce knihoven (nejen) v roce 2013
- Knihovna Národního muzea a vědecko-výzkumné projekty
- Slovník českých knihovníků
- Právní poradna: Komerční systémy a ochrana osobních údajů
- Z návštěvy dánských knihoven a další příspěvky

tzv. Morionů, a mohlo se začít nejen číst, ale i vydělávat a strádat. Do zimy bylo vcelku blízko a vidina předvánočního obchůdku, kde se budou Moriony dát utratit, udělala divy.

Podnikatel ze staré školy četl a zpracovával další a další dětské knihy jak o život, perlorodek přibývalo, infekce nadšení rostla a s ní zároveň hrozba inflace. Tento aspekt se asi mohl stát hrozbou celého nápadu, ale nestal. Z bývalých počítáčových maniaků se rodičům doma před očima stali náruživí čtenáři blábolíců z neklidných snů cosi o potápění a milí rodiče pochopili, že se děje cosi dobrého. Pak už bylo snadné získat od matek přehršel nejrozmanitějšího zboží do obchodu, předvánoční nákupy se vydařily a některé domácnosti se zbavily současně mnoha lapačů prachu. Hra vtáhla přirozenou cestou i další členy rodiny, z knihovny se stal meeting point.

Během prvního královéhradeckého ročníku se začaly děti samy od sebe zapojovat jako tvůrci dalších otázek ke knihám. Samozřejmě to milán-

kové nedělali zadarmo, ale hře to hodně pomohlo. Jako by neviditelná ruka trhu sama ukazovala, které knihy jsou předurčeny k perlorodosti, a současně zásobila rozrůstající se řady lovců odpovídající produkcí kýchžených knih.

To, že děti nápadně čtou, se nedalo utajit a o hře se dověděly spřízněné knihovnice z okolí. Další rok už lov perel zasáhl celé východní Čechy a letos se hraje po celé republice, konkrétně v 148 knihovnách. Mezitím počet knih, které jsou zpracované do otázek a úkolů, překročil úctyhodných 700.

Ohlasy z knihoven potvrzují, že Lovci perel opravdu mnoho dětí nakopli, vzbudili zájem a rozvířili prach mezi regály. Možná si řeknete: „To je hrůza, ty děti už čtou jenom za prachy!“ a budete mít vlastně trochu pravdu. Nevím, co k tomu dodat. Pokud někoho napadne jiný způsob, jak potomstvo internetového věku přivést k četbě, dejte mi vědět.

ZAPOJENÉ KNIHOVNY

Kraj	počet
Hlavní město Praha	1
Středočeský kraj	7
Jihočeský kraj	17
Plzeňský kraj	4
Karlovarský kraj	3
Ústecký kraj	1
Liberecký kraj	9
Královéhradecký kraj	25
Pardubický kraj	20
Vysočina	6
Jihomoravský kraj	16
Olomoucký kraj	9
Moravskoslezský kraj	20
Zlínský kraj	10
Celkem	148

ALICE HRBKOVÁ perly@knihovnahk.cz

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Marie Bečvářová – Městská knihovna Jirkov **Ing. Aleš Brožek** – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem **Bc. Alice Hrbková** – Knihovna města Hradce Králové, pobočka Malšovice **Mgr. Eva Husáková** – Obecní knihovna Chrustenice **PhDr. Jarmila Okrouhliková** – Knihovna Uměleckoprůmyslového muzea v Praze **Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc., dr. h. c.** – Historický ústav AV ČR, v. v. i. **Jiřina Soukupová** – Knihovna Jana Drdy Příbram

LITERÁRNÍ VÝROČÍ

Před 70 lety, 1. 12. 1944, se narodil francouzský písnič marocký spisovatel **Tahar Ben Jelloun**, držitel Goncourtovy ceny za román *Posvátná noc*.

Před 200 lety, 2. 12. 1814, zemřel **Donatien Alphonse François, markýz de Sade** (* 1740), kontroverzní francouzský spisovatel, autor skandálních knih, zčásti pornografických a zčásti filozofických, např. *Justina*, *Julietta*, *120 dnů Sodomy*, *Filozofie v budoáru* a dalších.

Před 120 lety, 3. 12. 1894, zemřel skotský novoromantický spisovatel **Robert Louis Stevenson** (* 1850), autor známých děl *Klub sebevrahů*, *Ostrov pokladů* či *Podivný případ dr. Jekylla a pana Hyda*.

Před 60 lety, 6. 12. 1954, se narodil **Radek John**, český publicista, spisovatel, scenárista, moderátor a politik, autor knih *Džinový svět*, *Memento*, *Bony a klid* či *Jak jsem viděl Ameriku*.

Před 20 lety, 10. 12. 1994, zemřel **Jiří Marek** (* 1914), český spisovatel, pedagog, novinář a scenárista, autor knih *Střelnice*, *Blažený věk*, *Můj strýc Odysseus* a cyklů *Panoptikum slavných kriminálních příběhů*, *Panoptikum hříšných lidí* a *Panoptikum Města pražského* s hlavní postavou kriminálním radou Vacátkem, podle nichž vznikl v roce 1968 oblíbený televizní seriál *Hříšní lidé města pražského* i několik filmů.

Před 90 lety, 19. 12. 1924, se narodil francouzský spisovatel **Michel Tournier**, nositel Goncourtovy ceny za román *Král duchů*, autor románů *Pátek aneb lůno Pacifiku*, *Meteory*, *Kašpar*, *Melichar*, *Baltazar* či *Eleazar aneb Pramen a keř*, povídek *Tetřev hlušec* a esejů *Chvalořečení*.

Před 90 lety, 20. 12. 1924, se narodila rakouská básnířka **Friederike Mayröcková**, životní partnerka básníka Ernsta Jandla (1925–2000), s nímž napsala společně několik rozhlasových her (česky ve svazku *Experimentální hry*), držitelka Ceny Georga Büchnera (2001); česky vyšlo též *Rekviem za Ernsta Jandla*.

Před 25 lety, 22. 12. 1989, zemřel irský dramatik a prozaik **Samuel Beckett** (* 1906), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1969). V roce 1938 se usadil ve Francii, za druhé světové války se angažoval i v protifašistickém odboji. Po válce se usadil natrvalo v Paříži. Psal francouzsky a anglicky a svá díla zpětně překládal (se značnými úpravami) z jedné ja-

zykové verze do druhé. Psal básně i eseje (česky ve svazcích *Básně a Eseje*), ale nejslavnější jsou jeho dramata. Beckett je vedle Eugéna Ionesca hlavním představitel absurdního divadla. Svou slavnou a po celém světě stále uváděnou hru *Čekání na Godota* napsal v roce 1949 a poprvé uvedl v roce 1953. Následovaly *Konec hry*, *Akt beze slov*, *Poslední páska*, *Šťastné dny*, *Hra*, *Dech*, *Já ne*, *Tenkrát*, *Nyní* a další mikrodráma. Beckett napsal i řadu prozaických textů a románů, podobně absurdních jako jsou jeho hry, jazykově vytříbených, s postavami bez příběhu, často až vyšinutých, neustále ohrožených něčím těžko postižitelným a vysvětlitelným: *Murphy*, *Tso*, *Jak to je*, *Mercier a Camier*, *Novely a texty pro nic*, *První láska* a volná trilogie *Molloy*, *Malone umírá* a *Nepojmenovatelný*.

Před 110 lety, 26. 12. 1904, se narodil kubánský spisovatel **Alejo Carpentier** († 1980), jeden z prvních tvůrců tzv. magického realismu, autor románů a novel *Království z tohoto světa*, *Ztracené kroky*, *Válka s časem*, *Výbuch v katedrále*, *Náprava dle metody*, *Barokní koncert*, *Svěcení jara* či *Harfa a stín*.

Před 70 lety, 30. 12. 1944, zemřel francouzský spisovatel, dramatik a esejista **Romain Rolland** (* 1866). Od roku 1904 psal své nejdůležitější dílo, rozsáhlý román *Jan Kryštof*, který byl dokončen v roce 1912 a v roce 1915 za něj Rolland dostal Nobelovu cenu za literaturu. Tento desetidílný románový cyklus (tzv. román-řeka) je koncipován jako symfonie a jeho hrdinou je geniální hudební skladatel německého původu; děj se odehrává v období mezi Pařížskou komunou a první světovou válkou. V díle se odráží Rollandův zájem o hudbu, hlavní postava byla inspirována např. Beethovenem (o němž Rolland napsal rozsáhlou pětidílnou monografii *Beethoven – Velká tvůrčí období* i stručnější *Život Beethovenův*). V roce 1919 vydal román *Colas Breugnon*, u nás známý pod názvem *Dobrý člověk ještě žije*; dodnes je nejoblíbenějším Rollandovým dílem. V roce 1920 pak vyšla slavná milostná novela z první světové války *Petr a Lucie* a román *Clerambault*. V letech 1922 až 1933 psal Rolland svůj druhý velký román-řeku *Okouzlená duše* (čtyři díly), který zrcadlí vývoj v Evropě od počátku 20. století do nástupu fašismu v Itálii. V češtině bylo publikováno prakticky celé jeho dílo. Ve své době patřil k nejslavnějším a nejčtenějším spisovatelům na světě.

G'day z australské Canberrý! Dnes bych vám rád představil ambiciózní program australských knihoven nazvaný Australský novinový plán (Australian Newspaper Plan, ANPlan). Tento projekt byl zahájen v roce 1990 a jeho cílem je dlouhodobě systematicky shromáždit, uchovat a trvale zpřístupnit pokud možno co nejkompletnější řady všech novinových titulů, které kdy byly vydány na území Austrálie.

ANPlan je společnou iniciativou konsorcia předních australských a novozélandských knihoven – Národní a státní knihovny Australasie (National and State Libraries Australasia, NSLA), které sdružuje národní knihovny Austrálie a Nového Zélandu a státní knihovny všech australských států a teritorií (Nového Jižního Walesu, Viktorie, Jižní Austrálie, Západní Austrálie, Tasmánie, Severního Teritoria a Území australského hlavního města). Hlavním koordinátorem projektu je Národní knihovna Austrálie (NLA). Jednotlivé státní a teritoriální knihovny jsou zodpovědné za tituly vydané na svém území; NLA pokrývá celonárodní tituly a sdílí odpovědnost za tituly vydané na území australského hlavního města. Národní knihovna Nového Zélandu se na ANPlan přímo nepodílí, má v něm pouze status pozorovatele.

Motivací pro vznik projektu bylo to, že noviny jsou významným výzkumným pramenem a součástí národního kulturního dědictví. ANPlan zahrnuje nejen novinové tituly v angličtině, ale i v jiných jazycích. Exempláře se shromažďují v jednom ze tří formátů – jako tištěné kopie, na mikrofilmu nebo v digitální podobě. Řada titulů dostupných online je archivována prostřednictvím kooperativního programu archivace webu PANDORA nebo prostřednictvím předplatného na indexační novinové služby.

Zúčastněné knihovny se snaží systematicky dohledat scházející historické tituly a exempláře. Každá státní knihovna spravuje svůj vlastní seznam chybějících titulů, ročníků a exemplářů, které spadají do její pravomoci. Zajímavostí je, že scházející položky ze seznamu se doplňují prostřednictvím veřejné výzvy historickým společnostem, archivům, ostatním institucím a veřejnosti, aby takové exempláře, které mají ve svých archivech nebo v pozůstatostech po zesnulých příbuzných, pomohly lokalizovat nebo darovaly.

Všechny noviny se katalogizují a informace o titulech a exemplářích jsou vyhledatelné v katalogích jednotlivých knihoven a v Australské národní bibliografické databázi. Jednotlivé novinové tituly jsou také postupně digitalizovány a zpřístupněny prostřednictvím vyhledávací služby *Trove* spravované NLA, která umožňuje plnotextové vyhledávání. Tato služba je zdarma přístupná na webu a obsahuje novinové tituly ze všech australských států a teritorií. Digitalizace slouží nejen pro zpřístupnění, ale také jako ochranné reformátování pro účely dlouhodobého uchování.

Do programu digitalizace australských novin se mohou zapojit nejen knihovny, ale i historické společnosti a další organizace. Kvůli zefektivnění procesu digitalizace, odstranění duplikace a optimalizaci nákladů je preferováno, aby digitalizace byla zajišťována centrálně Národní knihovnou Austrálie s tím, že jednotlivé instituce hradí pokrytí nákladů. Noviny se skenují výhradně z archivních kopií na mikrofilmu, nikoliv z fyzických exemplářů. Digitalizované kopie procházejí procesem optického rozpoznávání znaků, což umožňuje plnotextovou indexaci a vyhledávání. Participující instituce mají za úkol nominovat novinové tituly pro digitalizaci, ověřit dostupnost mikrofilmů a zajistit svolení k jejich použití od příslušných státních knihoven.

Program digitalizace australských novin běží v NLA od roku 2007. V současnosti je zdigitalizováno téměř 15 milionů stran, což představuje více než 130 milionů článků z více než 700 titulů ze všech států a teritorií, od prvního titulu, který byl publikován v Sydney v roce 1803, do zhruba poloviny 20. století. Noviny vydané po roce 1954 se digitalizují, pokud se to podaří vyjednat s vlastníky práv.

Univerzitní knihovna v Helsinkách je zapojena do vzdělávacího procesu studentů přípravou digitální knihovny a nabídkou elektronických informačních služeb. Zdravotnické prostředí se velmi dynamicky mění a univerzitní knihovna musí využívat všech nejnovějších technologických inovací, které jsou v oblasti lékařského vzdělání rozhodující pro schopnosti studentů. Digitální knihovna studijních materiálů se v průběhu posledních deseti let vyvíjí, učitelé zde mohou ukládat a sdílet své vzdělávací materiály, které jsou přístupné všem studentům.

Projekt *Terkko Digital Course Library (DiKK)* se inspiroval na lékařských fakultách v USA, ale tam nebyly do projektu zahrnuty knihovny. Tomu se rozhodly finské knihovny předejít a aktivně poskytly své služby univerzitě v Helsinkách. Projekt nabízí důležité elektronické a interaktivní učebnice, které jsou přizpůsobeny pro iPady a studenti jsou nadšeni. Univerzita hledala další možnosti financování projektu a díky nadaci *Jane and Aatos Erkkö Foundation* se podařilo projekt rozšířit. Zapojili se do něj pedagogičtí pracovníci, knihovníci, specialisté z fakulty informatiky, ale i studenti. První tablety dostali učitelé, aby se s nimi naučili pracovat a připravovat své vzdělávací materiály a výukové metody. Základní učebnice (anatomie, histologie a biologie buněk) jsou placeny z projektu, ovšem další si musí studenti již financovat samostatně. Překvapivě velký počet studentů vlastní a umí využívat tablety a knihovna shromažďuje a nabízí digitální časopisy, knihy a databáze. Pocit společné práce v „lékařské komunitě“ buduje lepší loajalitu i ke knihovně v takovémto univerzitním prostředí.

(Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 47, No. 2/2014, s. 4–6)

Německé veřejné knihovny se stále více zapojují do celoživotního vzdělávání a integraci elektronických informačních zdrojů vytváří např. knihovny v Lipsku atraktivní výukovou platformu. Znalostní společnost motivuje veřejné knihovny ke zcela novým výzvám a Koncepce rozvoje německých knihoven reaguje na aktuální vývoj a požadavky ve vzdělávacím systému. Knihovny vyvíjejí on-line projekty k podpoře celoživotního vzdělávání a zapojují se

aktivně do tvorby e-learningových kurzů. Knihovny nechtějí konkurovat tradičním vzdělávacím institucím, ale spíše doplňují jejich nabídku pro různé cílové skupiny, které mají specifické studijní návyky. Knihovny se v rámci města Lipska zapojily s řadou partnerů do vzdělávacích aktivit, protože nemohou samostatně vydávat potřebné certifikáty jako klasické školy. Nabídka knihoven je umístěna na centrálním lipském portálu *eLearning-Portals der LSB* určeném k celoživotnímu vzdělávání a se školami byly uzavřeny dohody o dlouhodobé spolupráci. Uživatelé knihoven se do e-learningových kurzů hlásí zadáním čísla klienta a hesla čtenářského průkazu. Kurzy jsou zcela zdarma a studijní plán uživatele je navrhován s ročním předstihem. V nabídce *eLearning-Portals der LSB* je více než 100 kurzů, pochopitelně velký zájem je o jazykové vzdělávání, které je jinak velmi drahé. V rozmezí února 2013 až dubna 2014 se 85 kurzů zúčastnilo 9200 studentů!

(Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jg. 7, Nr. 2/Juli 2014/25. Ausgabe, s. 89)

Alexandrijská knihovna v Egyptě se dlouhodobě věnuje výzkumu požadovaných dovedností pro knihovníky, kteří se věnují práci s dětmi a mládeží.

Devět knihovníků z této knihovny si vybralo části výzkumu a děti byly rozděleny do devíti kategorií podle věku. Nakonec knihovníci zpracovali návrh požadavků, které vnímají jako zásadní pro práci s dětmi. Knihovníci v nové éře přijímají řadu rolí, které doposud nebyly v knihovnách zastoupeny. Musí být především kreativní a adaptabilní, musí zvládat výborně komunikaci s dětmi a mládeží a znát jejich informační požadavky. Mládež i knihovníci jsou zahlceni stále se měnícími technologiemi a je nutné oběma skupinám poskytnout informace a vzdělávání efektivním a průběžným způsobem. Velmi vhodná pro práci s dětmi a mládeží v knihovnách by byla pedagogická kvalifikace, ale tu má mezi egyptskými knihovníky mizivé procento pracovníků. Knihovníci se tak musí neustále samostatně vzdělávat a to je finančně nákladné.

(IFLA Journal – Volume 40, Number 2/June 2014, s. 102–109)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

British librarianship and information work 2006–2010 / ed. by J. H. Bowman. [Britské knihovnictví a informační činnost 2006–2010.] Raleigh: Lulu Press, 2012. ix, 454 s.

ISBN 978-1-4716-8352-7 Kfe 39.786

Culture – memory-identities : Memory of the World Program and diversified perception of the past : papers of the 4th International Conference of the UNESCO Memory of the World Programme : Warsaw, Poland 18-21 May 2011 / ed. by Wojciech Falkowski. [Kultura – paměť-identita. Program Paměť světa a různorodé vnímání minulosti. Materiály ze 4. mezinárodní konference Unesco, Varšava, Polsko 18.–21. května 2011.] Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2013. 252 s.

ISBN 978-83-62421-85-5 Kga 39.854

Istorija bibliotek : issledovanija, materiály, dokumenty. Vyp. 9/ sestaviteli sbornika I. G. Matvejeva, N. L. Ščerbak. [Dějiny knihoven. Výzkumy, materiály, dokumenty. Sv. 9.] Sankt-Peterburg: Rossijskaja nacionalnaja biblioteka, 2012. 304 s. : il., faksim., tabulky.

ISBN 978-5-8192-0426 Kdb 39.735

PILAŘ, Jindřich. Podpora zaměstnání (udržení v pracovním procesu) knihovníků seniorů [rešerše]. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2014. 1 CD-ROM.

Kr 2/2014

STAIKOS, Konstantinos Sp. The history of the library in western civilization. Vol. 5. From Petrarch to Michelangelo. [Dějiny knihoven v západních civilizacích. Sv. 5. Od Petrarce k Michelangelovi.] New Castle: Oak Knoll Press, 2012. xxxi, 624 s. : barev. il., faksim.

ISBN 978-1-58456-182-8 Kdb 39.468

Standard pro dobrou knihovnu : metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. 2. vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 2013. 11 s. : barev. il.

ISBN 978-80-7050-628-8 Kk 9.704/B

Trendy českého knihovnictví : cíle pro rok 2015 a jak jich dosáhnout / autor úvodu Vít Richter. Praha: Městská knihovna v Praze, 2013. 11 s.

Sft 9.706/B

Organizace knihovnických fondů

BARLETT, Wendy K. Floating collections : a collection development model for long-term access. [Plovoucí sbírky. Model rozvoje knižního fondu pro dlouhodobý přístup.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2014. xix, 128 s. : il.

ISBN 978-1-59884-743-7 Kg 39.781

KRČÁL, Matin, Zuzana TEPLÍKOVÁ. Naučte (se) citovat. Blansko: Citace.com, 2014. 156 s., [46] s. příl. : il.

ISBN 978-80-260-6074-1 Odaa 39.849

Sítě knihoven

BRONEC, Michael, ses. Prokleté knihovny : legendy : mamutí sborník fantastických povídek. Praha: Straky na vrbě, 2013. 956 s. : il. Česká fantastika, sv. 96.

ISBN 978-80-87364-40-6 Tz 39.864

HOCHEDLINGER, Michael. Österreichische Archivgeschichte : vom Spätmittelalter bis zum Ende des Papierzeitalters. [Rakouský historický archiv. Od pozdního středověku k éře konce papíru.] Wien: Böhlau, 2013. 522 s. : il., mapy, portréty, faksim. Historische Hilfswissenschaften.

ISBN 978-3-205-78906-2 Tm T 233743

SCHLAMP, Günter. Die Schulbibliothek im Zentrum : Erfahrungen, Berichte, Visionen. [Školní knihovna jako mediální centrum. Zkušenosti, zprávy, vize.] Berlin: BibSpider, 2013. 198 s.

ISBN 978-3-936960-51-8 Tf 39.808

Služby knihoven

GUPTA, Dinesh K., Christie KOONTZ, Angels MASSISIMO, eds. Marketing library and information services – II : a global outlook. [Knihovnický marketing a informační služby – II. Globální výhled.] Berlin: De Gruyter Saur, 2013. 423 s. : il. IFLA publications, 159.

ISBN 978-3-11-028086-9 Se 39.802

HARMON, Charles, ed. Using social media in libraries : best practices. [Používání sociálních médií v knihovnách. Nejlepší postupy.] Lanham: Scarecrow Press, 2013. xii, 102 s. : il. Best practices in library services.

ISBN 978-0-8108-8754-1 Sdg 39.778

MELENT'JEVA, Julija Petrovna. Čtení je : javlenije, process, dejatelnoť. [Četba : jev, proces, činnost.] Moskva: Nauka, 2010. 180 s. : tabulky. Knižnaja kultura v mirovom sociume.

ISBN 978-5-02-037390-7 Sft 228961

SPECIÁLNÍ SBÍRKY

V MUZEJNÍCH KNIHOVNÁCH

↑ Obrázek ze sbírky textilních vzorníků z Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě

← VíM, co jím! J. Unger, Brno, 20.–30. léta 20. stol.

↑ Školní obraz Ve městě firma Eduard Hölzel, Vídeň-Olomouc, konec 19. stol.

← Josef Kočí: Kupecký krám, Čsl. prvouka a vlastivěda v obrazech, list č. 51, Ústřední nakladatelství učitelstva československého, Praha-Brno-Banská Bystrica 1931

